

สืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ
ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Preserve and Creative Agricultural Land of the King along
the Philosophy of Sufficiency Economy

ปิยพงศ์ บางใบ

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน
โดยผ่านความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ประจำปีงบประมาณ 2556

สืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ
ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Preserve and Creative Agricultural Land of the King along
the Philosophy of Sufficiency Economy

ปิยพงศ์ บางใบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
สุภาพร บางใบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
นุชจรี ทัดเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
กิตติธัช แก้วไขแสง	องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสะแก
มนตรี สิงห์พันธ์	โรงพยาบาลภูหลวง
ประสิทธิ์ หมอรักษา	โรงเรียนร่มเกล้าเขาค้อ
หิรัญ หิรัญรัตน์พงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน
โดยผ่านความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ประจำปีงบประมาณ 2556

นายปิยพงศ์ บางใบ. 2556. สืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง . สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2.เพื่อสร้างรูปแบบภูมิคุ้มกันของการจัดการครอบครัวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3.เพื่อสร้างรูปแบบ การป้องกัน อนุรักษ์ พันธุ์ พันธุ์ที่สืบเชื้อตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมในการวิจัย และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเทคนิคการศึกษาจะประกอบด้วย การศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วมและ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน

พบว่า ชุมชนหมู่ 10 บ้านท่าเมียง ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การทำการเกษตรโดยการปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาล การจับปลาด้วยเครื่องมือประมงพื้นบ้าน การทำเครื่องจักสานเครื่องมือประมงพื้นบ้าน และพบว่าชุมชนบ้านท่าเมียงมีการถ่ายทอดวิธีการทำการเกษตรพื้นบ้านให้กับลูกหลานในครัวเรือน โดยการให้ลูกหลานเป็นแรงงานในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรด้านต่าง ๆ จึงทำให้เกิดองค์ความรู้ และองค์ความรู้ที่ได้นั้นจะเป็นภูมิคุ้มกันของการจัดการครอบครัวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และชุมชนมีการรวมกลุ่มจัดตั้งโครงการป่าชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการป้องกัน อนุรักษ์ และพันธุ์ พันธุ์ที่สืบเชื้อตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ : สืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Mr. Piyapong Bangbai . 2013. Preserve and Creative Agricultural Land of the King
along the Philosophy of Sufficiency Economy. Research in Agricultural Science,
Faculty of Faculty of Agricultural Technology, Phetchabun Rajabhat University.

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) preserve local agriculture along the philosophy of sufficiency economy 2) form the immunity of the family management according to the philosophy of sufficiency economy 3) form the protection, conservation, restoration the green area along the philosophy of sufficiency economy by the community participation in the process of both direct and indirect in research and all sectors involved by the technical education consist of study on community participation with participatory action research by meeting the related people and urgently evaluation community.

Found that among the community of Moo 10, Nayom sub-district, Muang district, Phetchabun Province that local wisdom, associated with farming along the philosophy of sufficiency economy by crop rotation in season, fishing with the local fishery, the local fishery products tools, and found that the community the complementing are transmitted to the new generation in the local farming methods household by providing new generation's labor in the agriculture and related activities, therefore any knowledge that will be immune of family management under the philosophy of sufficiency economy and the community established to forming the forest community which is a form of protection, conservation and restoration of green space along the philosophy of sufficiency economy.

Key words: preserve, creative, agricultural lands of the king, philosophy of sufficiency economy

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัย เรื่องสืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์และความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กรต่างๆไม่ว่าจะเป็น อบต. นายม รวมถึงบุคคลในท้องถิ่นจากหลายๆชุมชนและทุกภาคส่วน คณะผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ พัฒนาชุมชน ทุกท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวกและให้ข้อมูลและขอขอบคุณผู้ใหญ่บ้าน นายโพธิ์ พวงภู ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านนายรังสรรค์ ภาษี นางวันดี ไชยขุนและคณะกรรมการหมู่บ้าน ตลอดจนชาวบ้านชุมชนหมู่ 10 ชุมชนบ้านท่าเมียง ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกและให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการให้ข้อมูลด้านต่างๆ รวมถึงการจัดประชุมและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะเทคโนโลยีการเกษตรทุกท่านที่ช่วยประสานงานและอนุเคราะห์ในเรื่องเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจนทำให้โครงการวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา และทุก ๆ ท่านที่ไม่ได้กล่าวถึงที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิจัยให้สำเร็จ สมบูรณ์และบรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่ทำหน้าที่ในการประสานงานจนทำให้การดำเนินโครงการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตลอดจนข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการผู้ตรวจและประเมินผลงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งช่วยทำให้แผนงานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในท้องถิ่นของจังหวัดเพชรบูรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อนึ่งโครงการวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จไม่ได้ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนทุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ปิยพงศ์ บางใบ
หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	4
ขอบเขตของโครงการวิจัย	4
นิยามศัพท์	5
กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ตอนที่ 1 หลักการทรงงานของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	7
ตอนที่ 2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	13
ตอนที่ 3 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	16
ตอนที่ 4 ความหมายของภูมิปัญญา	19
ตอนที่ 5 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม	20
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	26
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	27
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	27
ระยะเวลาในการดำเนินงานและพื้นที่ที่ทำการวิจัย	27
บทที่ 4 ผลการวิจัย	28
ปัญหาและศักยภาพ	28
ประวัติและความเป็นมาของหมู่บ้าน	29
วิถีชีวิตและการดำเนินชีวิต	29
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	30
การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น	31
สาเหตุของการขาดการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น	33

สารบัญ

	หน้า
รูปแบบการป้องกัน อนุรักษ์ ป่าชุมชน พื้นที่ป่าชุมชน	36
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	37
สรุปผลการวิจัย	37
ข้อเสนอแนะ	37
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	37
บรรณานุกรม	38
ภาคผนวก	40
ประวัติผู้วิจัย	48

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางแสดงปฏิทินกิจกรรมพื้นบ้านประจำปีของชุมชนบ้านท่าเมียง	33

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1. แผนภาพแสดงกรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

6

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็น “พระบิดาแห่งแผ่นดิน” ของพสกนิกรชาวไทย หน่วยงานต่างๆ ได้ถวายพระราชสมัญญาแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงอัจฉริยภาพในแต่ละด้านและทรงเป็นความภาคภูมิใจของชาวไทยทั้งประเทศ (คู่มือการเข้าชมนิทรรศการ การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2554, 26-30 สิงหาคม 2554.) ทรงมีพระราชกรณียกิจที่ได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ประเทศชาติ และประชาชนชาวไทยเป็นอันมาก ทรงได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร เพื่อทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของประชาชนชาวไทยต่อเนื่องมาโดยตลอด จากการที่ได้เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร เพื่อทอดพระเนตรความเป็นอยู่ของประชาชน ในถิ่นทุรกันดาร ไม่ว่าในเมือง ชนบท ทั้งในป่าลึก ในผืนแผ่นดินของประเทศไทย (หนังสือที่ระลึกเนื่องในโอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและเบิกเนตรพระพุทธมหามหาธรรมราชาเฉลิมพระเกียรติฯ, 26 กันยายน 2554.) และเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดเพชรบูรณ์ พ.ศ. 2506-2528 วันจันทร์ที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2507 เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมไธเนยจูล คูนวงศ์ บ้านสามแยกวังชมพู ตำบลวังชมพู อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ในปีพุทธศักราช 2528 เสด็จพระราชดำเนินมาประทับแรม ณ พระตำหนักเขาค้อ บ้านเขาย่า ตำบลนางั่ว กิ่งอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อวันอังคารที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2528 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราช เสด็จพระราชดำเนินจากพระตำหนักเขาค้อ เพื่อทอดพระเนตร อนุสรณ์ฐานยิงสนับสนุนและพิพิธภัณฑ์อาวุธและการสู้รบบนเขาค้อ ต่อจากนั้นเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งไปเขาปางก่อ ทรงวางพวงมาลา ณ อนุสรณ์สถานเขาค้อ เสร็จแล้วประทับรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรกิจการของสถาบันเกษตรที่สูงของสถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งต่อไปเพื่อทอดพระเนตรแหล่งน้ำในเขตโครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็ก มีพระราชดำริให้สร้างอ่างเก็บน้ำห้วยแสนศิริ ให้เป็นแหล่งน้ำสนับสนุนราษฎรบ้านทานตะวัน บ้านหนองแม่เนา บ้านมุกโต และบ้านหนองรางช้าง ในการทำนา และปลูกพืชหมุนเวียน ให้ได้ประมาณ 2,500 ไร่ (เข้าถึงได้จาก : <http://province.prd.go.th/phetchaabun/modules.php?name=Content&pa=showpa...>) 25/9/2553) จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความสำคัญของแหล่งน้ำ ผืนแผ่นดินที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ โดยเฉพาะการทำเกษตร ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า “การเกษตรนั้นถือได้ว่าเป็นทั้งรากฐานและชีวิตสำหรับประเทศของเรา เพราะคนไทยเราส่วนใหญ่เป็นผู้มีอาชีพทางเกษตรกรรม ข้าพเจ้าจึงมีความเห็นเสมอมาว่า วิธีการพัฒนาที่เหมาะสมแก่ประเทศเราอย่างยิ่ง ก็คือจะต้องทำนุบำรุงเกษตรกรรมทุกสาขาให้พัฒนาก้าวหน้า เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่

ของเกษตรกรทุกระดับให้สูงขึ้น” (เข้าถึงได้จาก<http://th.wikipedia.org> 10 ต.ค. 2554 : พระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ อาคารจักรพันธ์เพ็ญศิริ วันพฤหัสบดี ที่ 23 กรกฎาคม 2541) ซึ่งเกี่ยวข้องกับพระบรมราชโองการ ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 9 กรกฎาคม 2507 “ท่านจะทำงานอะไรก็ตาม ขอให้ระลึกไว้ว่างานเกษตรกรรมนี้กว้างขวางมาก ตั้งแต่การผลิตรวมทั้งการคั้นคว่ำเพื่อการผลิต การจัดกิจการจนกระทั่ง การจำหน่ายผลผลิต แต่ละคนจงพยายามทำงานให้สุดความสามารถ ความรู้ความชำนาญของตัว และร่วมมือกันทุก ๆ ฝ่าย การเกษตรจึงจะก้าวหน้าเป็นผลดีถึงส่วนรวมได้” (พระบรมราชโองการในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ : 9 กรกฎาคม 2507 เข้าถึงได้จาก <http://school.obec.go.th/bpr/401.8.htm>)ซึ่งพระบรมราชโองการดังกล่าวได้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550) กล่าวใน หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 2 เรื่องสิทธิชุมชน (มาตรา 66-67) ว่าบุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และในส่วนที่ 8 เรื่องแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (มาตรา 85) กำหนดให้ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน และคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ,2550) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้อัญเชิญหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นพันธกิจ โดยให้มีการพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ บนหลักการของการแปลงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในทุกมิติของการพัฒนา (ส่วนที่ 3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11) ซึ่งพบว่ามีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมีหลายประเภทที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร และเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพ สาธารณสุข คมนาคม/สื่อสาร สวัสดิการสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนาแหล่งน้ำ ล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องกับการเกษตรทั้งสิ้น (เอกสารประกอบการอบรมตามรอยเบื้องพระยุคลบาท รุ่นที่ 6 ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ โดย ศ.ดร.เกษม จันทร์แก้ว) ซึ่งในทางการเกษตรมุ่งให้มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มากที่สุด แนวทางพระราชดำริที่สำคัญคือ การที่ทรงเน้นในเรื่องของ การทดลอง คั้นคว่ำ และวิจัยหาพันธุ์พืชใหม่ ๆ ทั้งพืชเศรษฐกิจ และพืชเพื่อการปรับปรุงดินรวมถึงพืชสมุนไพร ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช และแนวทางการจัดการทรัพยากรระดับไร่นา เพื่อแนะนำให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติได้ ราคาถูก และใช้เทคโนโลยีที่ง่าย และไม่สลับซับซ้อน ซึ่งเกษตรกรสามารถรับไปดำเนินการเองได้ และที่สำคัญคือจะต้องเหมาะสมกับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น นั้น

ๆ ด้วย (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร เข้าถึงได้จาก <http://web.ku.ac.th/king72/2542-09.res05.html>)

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า เพชรบูรณ์เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมาณร้อยละ 85 ของประชากรทั้งจังหวัด มีพื้นที่ทำการเกษตร 4.67 ล้านไร่ รายได้ของประชากร ในจังหวัดเพชรบูรณ์ส่วนใหญ่มาจากอาชีพเกษตรกรรมทั้งสิ้น ซึ่งรายได้ดังกล่าวสามารถช่วยฟื้นฟู เศรษฐกิจของจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ (สุภาพร, 2549 : 1) จากการลงพื้นที่ของข้าพเจ้านายปิยพงศ์ บาง ใบบ และคณะวิจัย เพื่อสืบสาน อนุรักษ์ ผืนแผ่นดินในจังหวัดเพชรบูรณ์ และได้มีส่วนร่วมในการ ประชุมประจำเดือนในพื้นที่ต่างๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และจากการลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติการกิจ นอกเหนือจากการสอนหนังสือแล้ว มหาวิทยาลัยยังมีภารกิจรองให้คณาจารย์มีการให้บริการวิชาการ ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ในการเข้าร่วมประชุมกับหมู่บ้านหลายๆ หมู่บ้าน ข้าพเจ้าขอยกตัวอย่างหมู่บ้านที่ได้ เข้าไปมีส่วนร่วมในการประชุม ตัวอย่างได้แก่หมู่ 10 บ้านท่าเมียง ข้าพเจ้าและคณะผู้วิจัยได้ทำการ สัมภาษณ์ นายโพธิ์ พวงภู ผู้ใหญ่บ้าน อาชีพเกษตรกรรมหมู่ 10 บ้านท่าเมียง ตำบลนายม อำเภอ เมือง จังหวัดเพชรบูรณ์และนายสมาน ศิริโชติ อาชีพทำการเกษตรและอาชีพจับปลาในแม่น้ำป่าสัก เป็น ชาวบ้านหมู่ 10 บ้านท่าเมียง ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เกี่ยวข้องกับทำการเกษตรของพวกเขาหรือไม่ ซึ่งนายโพธิ์ พวงภู ผู้ใหญ่บ้าน ได้กล่าวว่า “ ตน เป็นผู้ที่หนึ่งที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวมาปรับใช้กับการทำการเกษตรของ ตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการทำนา ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์รวมถึงการปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงปลา และการปลูก ไม้ผลต่างๆ รวมถึงหมู่บ้านแห่งนี้มีการจัดตั้งป่าชุมชนบ้านท่าเมียง จำนวน 400 ไร่ เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2551 เพื่อรักษาป่าซึ่งเป็นแหล่งของต้นน้ำ เพื่อสนองต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่ง พระองค์ทรงทำงานหนักทรงตรวจเยี่ยมและแก้ไขปัญหาพื้นที่ที่มีปัญหาการทำลายป่าไม้ ต้นน้ำ และ ตนเองรู้สึกเสมอว่าพระองค์ท่านทรงทำงานหนักเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา ทรงเป็นห่วงประชาชนทุกคนที่อยู่ อาศัยในผืนแผ่นดินไทยแห่งนี้ ซึ่งตนสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ตนเองและชาวบ้าน ในชุมชนพร้อมที่จะป้องกัน อนุรักษ์ ป่าชุมชนแห่งนี้และจะปฏิบัติตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงตลอดไป” และจากการสัมภาษณ์ นายสมาน ศิริโชติ อาชีพทำ การเกษตรและอาชีพจับปลาในแม่น้ำป่าสัก ชาวบ้านหมู่ 10 บ้านท่าเมียง ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ ตนอาศัย อยู่ที่หมู่บ้านท่าเมียงนี้มานานมีอาชีพทำการเกษตรและจับปลา มานานแล้วตนไม่เคยใช้เงินฟุ่มเฟือย ตน ได้สอนลูกหลานให้รู้จักกินรู้จักใช้เสมอ ตนกับภรรยา (ป่าเรียม) ได้มีการทำการเกษตร ปลูกข้าวโพด อาหารสัตว์ ปลูกไม้ที่กินได้หลายชนิดไว้ในบริเวณบ้านของตนเองสิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการนำ แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงมาใช้ นอกจากนี้ตนเองยังสามารถต่อเรือไว้ใช้เองด้วยนะ และถ้าหากมีใครมาจ้างตนต่อเรือก็สามารถรับจ้างต่อเรือได้ ซึ่งปัจจุบันพบว่า แถวบ้านเราตอนนี้มีน้ำ ท่วมกันตลอด จริงๆ ตนเองอยากถ่ายทอดความรู้การต่อเรือนี้ให้กับลูกหลานหรือใครก็ได้ที่สนใจที่ อยากจะต่อเรือเป็น เพราะตนไม่อยากให้มันหายหรือตายไปพร้อมกับตน เนื่องจากตนเองแก่แล้ว แต่ ลูกหลานของตนไม่ค่อยเห็นถึงความสำคัญของอาชีพการต่อเรือนี้ อีกทั้งไม่ค่อยช่วยทำงานในไร่-ในนา

ขอซื้อและแต่งรถมอเตอร์ไซด์ และมีแต่จะขอเงินเติมเงินโทรศัพท์อย่างเดียว จริงๆแล้วลูกๆ หลานๆ ชาวบ้านแถวๆนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกันอย่างนี้ทั้งนั้น” (สัมภาษณ์วันที่ 7 มิ.ย. 2554 ณ หมู่ 10 บ้านท่าเมียง) จากการสัมภาษณ์บุคคลทั้ง 2 และจากการสังเกตการณ์ของข้าพเจ้า และคณะที่มิวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจุบันชุมชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ดังกล่าวมีความรู้พื้นฐานในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตร แต่ขาดผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถน้อมนำ แสดงความจงรักภักดี รวมถึงการปลูกฝังการดำเนินรอยตามแนวทางพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อช่วยแก้ปัญหาการสูญหายและการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรและสร้างรูปแบบภูมิคุ้มกันของการจัดการครอบครัว ตลอดจนการป้องกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู พื้นที่ป่าชุมชนซึ่งเป็นแหล่งผลิตต้นน้ำที่เป็นหัวใจหลักของการดำรงชีวิตของทุกชีวิต และการคงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ แผ่นดินที่ทำการเกษตรของชุมชน ป่าชุมชนของท้องถิ่นให้คงอยู่เพื่อรุ่นลูกหลานต่อไป จึงต้องใช้ความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นเองและความร่วมมือกับหลายภาคส่วน ตลอดจนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการตามรอยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและทำให้สังคมเป็นรากที่มั่นคงของประเทศ ตลอดจนเพื่อสืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อสร้างรูปแบบภูมิคุ้มกันของการจัดการครอบครัวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อสร้างรูปแบบ การป้องกัน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พื้นที่สีเขียวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยประยุกต์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร สร้างรูปแบบภูมิคุ้มกันของการจัดการครอบครัวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อป้องกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู พื้นที่สีเขียว

ขอบเขตด้านสถานที่ กลุ่มเป้าหมายได้แก่ เกษตรกรหมู่ 10 บ้านท่าเมียง ตำบลนายม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์อำเภอเมืองเพชรบูรณ์

นิยามศัพท์

สืบสาน หมายถึง การสืบเนื่อง การรับช่วงการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ

สร้างสรรค์ หมายถึง ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดประโยชน์หรือทำแล้วดีขึ้น

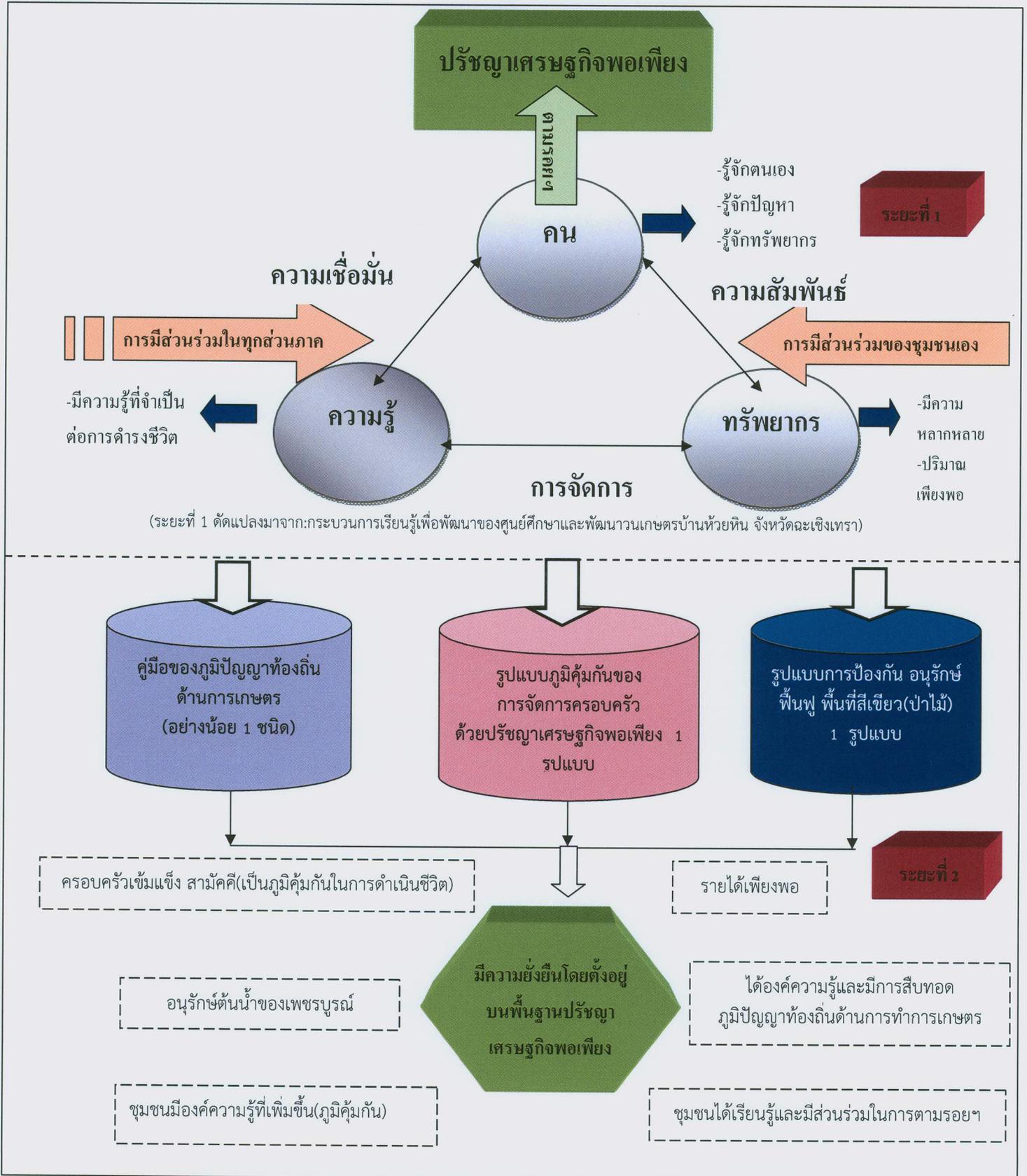
ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ หมายถึง พื้นที่ในหมู่ 10 บ้านท่าเมียง ต.นายม อ.เมืองเพชรบูรณ์

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การใช้ชีวิตโดยไม่ตั้งกฎระเบียบให้กับตนเองจนมากเกินไปและไม่หย่อนจนเกินไปตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทโดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

จากกรอบแนวคิดสามารถอธิบายได้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานั้น พบว่า 3 สิ่ง ได้แก่ คน ความรู้ และทรัพยากรจะมีความสัมพันธ์กันทั้งในทางตรงและทางอ้อม คนนั้นหากมีความรู้ก็จะเกิดความเชื่อมั่นในการทำงานหรือปฏิบัติหลาย ๆ กิจกรรมและสามารถจัดการในด้านต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับการทำการเกษตร บุคคลนั้นก็ยังสามารถประสบความสำเร็จในอาชีพได้ การจัดการครอบครัว การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างเหมาะสม หากแต่คนนั้นต้องรู้จักตนเอง รู้จักปัญหา รู้จักทรัพยากร ทั้งนี้เมื่อคนเราเดินตามรอยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีการนำหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ก็จะส่งผลทำให้เรามีการพัฒนาหรือมีการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท ความมีเหตุผล ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ในตัวเอง ตลอดจนเราสามารถใช้ความรู้ที่มีอยู่ ความรอบคอบ และมีคุณธรรม มาประกอบการวางแผนการตัดสินใจ การจัดการในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ อย่างเหมาะสม ไม่ตึงเกินไปและไม่หย่อนจนเกินไป และหากมีการนำการมีส่วนร่วมในชุมชนเอง และทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อการสืบสาน สร้างสรรค์ ในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้ก็จะสามารถช่วยให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้เกิดการคงอยู่และการสืบสานรวมถึงการเพิ่มขึ้นขององค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรแก่รุ่นลูกรุ่นหลาน อีกทั้งยังก่อให้เกิดรูปแบบภูมิคุ้มกันของการจัดการครอบครัว เนื่องจากครอบครัวมีความเข้มแข็ง อบอุ่น มีรายได้เพียงพอ จะส่งผลให้เกิดรูปแบบของการป้องกัน อนุรักษ์ ฟื้นฟู พื้นที่สีเขียว (ป่าไม้) จนทำให้มีความหลากหลายเกิดขึ้น ปริมาณเพียงพอต่อคนในท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้มีความยั่งยืนในทุก ๆ ด้านต่อไป ดังภาพแสดงกรอบแนวคิด

แผนภาพแสดงกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นโครงการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลของความรู้ในเรื่องการรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร เพื่อการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร และการสร้างรูปแบบภูมิคุ้มกันของการจัดการครอบครัวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งเพื่อป้องกัน อนุรักษ์ พื้นฟู พื้นที่สีเขียว ของชุมชนหมู่ที่ 10 บ้านท่าเมียง ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จึงมีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 6 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 หลักการทรงงานของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
- ตอนที่ 2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ตอนที่ 3 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
- ตอนที่ 4 ความหมายของภูมิปัญญา
- ตอนที่ 5 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 1 หลักการทรงงานของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

1. หลักการทรงงานของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท ด้วยทศพิธราชธรรม และหลักการทรงงานตลอดระยะเวลาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเป็นเวลานานกว่า 60 ปีในรัชกาลเหล่าพสกนิกรชาวไทยต่างได้รู้ถึงพระราชกรณียกิจมากขึ้นที่ทรงปฏิบัติ และพระราชจริยวัตรที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาอย่างหาที่สุดมิได้ซึ่งหากเราชาวไทยสามารถเรียนรู้ข้อคิด ประสบการณ์ตามรอยเบื้องพระยุคลบาททั้งในส่วนของการตั้งมั่นในทศพิธราชธรรมและหลักการทรงงานในเรื่องต่าง ๆ นั้น ก็จะเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาชีวิตให้ก้าวเดินไปได้อย่างมั่นคงและถึงพร้อมด้วยประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่นซึ่งปวงชนชาวไทยสามารถดำเนินชีวิตตามรอยพระยุคลบาทได้ด้วยหลักการและแนวทาง ดังต่อไปนี้

หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงพร้อมด้วยทศพิธราชธรรม ทรงตรากตรำพระวรกายเสด็จฯ เยี่ยมเยียนประชาชนในทุกหนทุกแห่งทั่วประเทศด้วยพระราชหฤทัยอันเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาพระราชทานพระราชดำริเพื่อประโยชน์สุขของประชาราษฎร์ เหน่นำมาซึ่งความผาสุกแก่ประชาชนอย่างแท้จริงโดยได้ประมวลหลักการทรงงานไว้ดังนี้

1. ทำงานอย่างผู้จริงจัง

ให้ศึกษางานที่จะทำให้ดี อย่างผลิผลลามา ความรู้จะหยุดนิ่งมิได้ ต้องขวนขวาย ต้องเก็บบันทึกไว้ แล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ “ความรู้” ต้องพัฒนาอยู่เรื่อย ๆ ต้องรู้หมดและรู้อย่างแท้จริง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เช่น การที่จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง จะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างรอบคอบและครบถ้วน ทั้งจากข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร แผนที่ สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่เพื่อให้รายละเอียดที่ถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง เพื่อที่พระองค์จะได้พระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วตรงตามที่ต้องการ ซึ่งนั่นก็คือ ไม่ว่าเราจะทำอะไรต้องจริงจัง ศึกษาให้เข้าใจ แล้วจึงลงมือปฏิบัติ

2. ระเบิดจากข้างใน

คือการทำอะไรต้องสร้างฐาน ต้องเริ่มจากความพร้อม ความเห็นพ้องต้องกันในกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน แล้วค่อย ๆ สร้าง ค่อย ๆ ก่อ จะมั่นคงถาวร พระองค์ทรงมุ่งเน้นพัฒนาคน ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” นั้นหมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่ให้นำเอาความเจริญ หรือ บุคคลจากสังคม ภายนอกเข้าไปหาชุมชน หมู่บ้านที่ยังไม่มีโอกาสเตรียมตัวหรือตั้งตัว

3. อดทน มุ่งมั่น

ให้รู้จักการอดทน ทำจนเป็นนิสัย ไม่ว่าสิ่งดี ๆ ที่เข้ามา ทุกข์ที่เข้ามา สุขที่เข้ามา เราก็รับด้วยใจสงบ ไม่ตื่นเต้นหรือกังวลที่เกิดขึ้นกับตัวเรา เหมือนดังคำว่า “ธรรมะ” ซึ่งนั่นก็คือ ธรรมชาติ ธรรมดา นอกจากนี้ หากเกิดปัญหา เราก็ทำจิตใจให้รู้สึกทำหายกับปัญหานั้น เห็นปัญหาแล้วกระโดดเข้าไปเป็นการทำหายสติปัญญา อย่ากลัวปัญหาและละลายปัญหาจากเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย

4. อ่อนน้อม ถ่อมตน เรียบง่ายและประหยัด

ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ เช่น นาฬิกาข้อมือพระกรที่พระองค์ทรงใช้ ไม่จำเป็นต้องราคาแพง แต่ทรงเน้นที่ประโยชน์ของการบอกเวลา ทรงอ่อนน้อมถ่อมพระองค์มาก เวลาที่เสด็จฯ เยี่ยมราษฎรทรงโน้มพระวรกาย คุกเข่า และประทับพับเพียบเข้าหาประชาชน ในการพัฒนาและช่วยเหลือราษฎร ทรงใช้หลักในการแก้ไขปัญหาด้วยธรรมชาติ เรียบง่ายและประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นมาแก้ไขโดยไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้เทคโนโลยีที่ยุ่งยากนัก

5. ชื่อสัตย์ สุจริต กตัญญู

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกตัญญูต่อพระศรีนครินทราบรมราชชนนี สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ และพระบรมวงศ์มหาทรงให้ความสำคัญในเรื่องความซื่อสัตย์มาก ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า“...ถ้าทุจริตแม้แต่นิดเดียว ก็ขอแข่งให้มีอันเป็นไป พูดอย่างนี้หยาบคาย แต่ว่าต้องให้มีอันเป็นไป แต่ถ้าไม่ทุจริต สุจริต และมีความตั้งใจมุ่งมั่น สร้างความเจริญ ก็ขอต่ออายุให้ถึง 100 ปี...ความสุจริตจะทำให้ประเทศไทยรอดพ้นอันตราย ภายใน 10 ปี เมืองไทยน่าจะเจริญ ข้อสำคัญต้องยึดความสุจริตให้สำเร็จ และไม่ทุจริตเสียเอง...”

6. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเคารพความคิดที่แตกต่าง

ในทุกครั้งที่เสด็จ ฯ ในพื้นที่ต่าง ๆ ทรงทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) ทุกครั้ง โดยวิธีการของพระองค์นั้น เป็นวิธีที่เรียบง่ายและตรงไปตรงมา โดยจะทรงอธิบายถึงวัตถุประสงค์ และผลที่จะได้รับจากโครงการพัฒนากับพระสภานิกที่มาเฝ้าฯ ล้อมรอบอยู่ หลังจากนั้นจะทรงถามถึงความต้องการของประชาชน ความสมัครใจและให้ตกลงกันเองในกลุ่มที่ได้รับประโยชน์และกลุ่มที่จะต้องเสียสละในขณะนั้นเลย พร้อมทั้งทรงกางแผนที่ เพื่อตรวจสอบถึงข้อมูลและข้อเท็จจริงของสภาพภูมิประเทศ และหลังจากนั้น ก็จะทรงเรียกผู้นำท้องถิ่นและฝ่ายปกครองให้มารับทราบและดำเนินการขั้นต้น ก่อนที่จะพระราชทานให้หน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้องดำเนินการในเชิงบริหารและวิชาการต่อไปจนเสร็จสิ้นโครงการ“..มีคนบอกว่าโครงการพระราชดำริแต่ละต้องไม่ได้ ข้อนี้เป็นความคิดผิดหรือความคิดที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะหากโครงการพระราชดำริแต่ละต้องไม่ได้ เมืองไทยไม่เจริญ..”

7. ความตั้งใจจริงและมีความเพียร

ทำงานต้องมีความตั้งใจ อย่ทำงานไปวัน ตั้งใจทำงานจะทำให้มีแรง มีกำลังใจ และต้องขยันหมั่นเพียร งานบางอย่างยาก แต่ก็ต้องฟันฝ่าไปได้ ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานข้อคิดเกี่ยวกับความเพียรในพระราชนิพนธ์เรื่อง “พระมหาชนก” ความตอนหนึ่งว่า “..คนเราทำอะไรต้องมีความเพียร แม้ไม่เห็นฝั่งก็ต้องว่ายน้ำ และมีคำตอบอยู่ว่ามีประโยชน์อย่างไร เพราะถ้าหากไม่เพียรที่จะว่ายน้ำเป็นเวลา 7 วัน 7 คืน ก็จะไม่พบเทวดา คนอื่นไม่มีความเพียรที่จะว่ายน้ำ ก็จึงเป็นอาหารของปลา ของเต่า เพราะฉะนั้น ความเพียรแม้จะไม่ทราบว่าจะถึงฝั่งเมื่อไหร่ ก็ต้องเพียรว่ายน้ำต่อไป”

8. กาแพต้นเดียว : ก้าวแรกที่กล้าก้าว

เป็นตัวอย่างหนึ่งของการพัฒนาชาวเขา คือเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2517 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯไปทอดพระเนตรไร่กาแฟที่ชาวกะเหรี่ยงปลูกไว้บริเวณพื้นที่บ้านอังก้าน้อย ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยที่ไร่แห่งนั้นมีต้นกาแฟเพียงต้นเดียวมีพระราชกระแสกับข้า

ราชบริพารที่อยู่ในขบวนเสด็จ ๆ ที่ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ ในการเสด็จ ๆ ข้ามเขาสูงมาเพื่อการนี้ด้วย

พระสุระเสียงที่เปี่ยมไปด้วยพระเมตตาว่า “..แต่ก่อนเขาปลูกฝิ่น เราไปพูดจาชี้แจงชักชวนให้เขามาปลูกกาแฟแทน กะเหรี่ยงไม่เคยปลูกกาแฟมาก่อน ยังดีที่กาแฟยังไม่ตายเสียหายหมด แต่ยังมีเหลืออยู่หนึ่งต้นนั้น ต้องถือว่าเป็นความก้าวหน้าสำหรับกะเหรี่ยง..” จึงต้องเสด็จฯ ไปทอตะพระเนตรจะได้แนะนำเขาต่อไปว่า ทำอย่างกาแฟจึงจะเหลืออยู่มากกว่าหนึ่งต้น ปรากฏว่าปีต่อมาราษฎรชาวกะเหรี่ยงดอยอินทนนทชายกาแฟได้เป็นเงินต่อไร่ต่อปีสูงกว่าที่เคยขายฝิ่นได้

9. คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

โดยต้องคิดให้ดี ให้ลึกซึ้ง อย่างเช่นโครงการเขื่อนป่าสักฯ เป็นการดำเนินโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่เป็นตัวอย่างที่ดี ที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและไม่ได้ละเลยคนส่วนน้อยที่ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวม เมื่อส่วนรวมได้ประโยชน์อย่างมากมาย คนส่วนรวมต้องช่วยคนกลุ่มเล็กที่เสียสละอย่างเต็มที่ “..การปฏิบัติงานทุกอย่างของข้าราชการ มีผลเกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและประชาชนทุกคน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่ข้าราชการทุกคนจะต้องทำหน้าที่ทุก ๆ ประการให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์โดยเต็มกำลังสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ เพื่อผลการปฏิบัติราชการทุกอย่างจะได้บรรลุความสำเร็จอย่างสูงและบังเกิดประโยชน์อย่างที่สุดแก่ตนเอง แก่หน้าที่และแก่แผ่นดิน..”

10. เข้าใจความต้องการของประชาชน

ถ้าประชาชนไม่ต้องการอย่าไปยึดเหยียดอะไรให้ ดังเช่นการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะพระราชทานพระราชดำริแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ ๆ ว่า “..ถ้าเข้าใจถึงสถานการณ์ของผู้อื่นที่เราจะช่วยเหลือนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด การช่วยเหลือให้เขาได้รับสิ่งที่เขาควรจะได้รับตามความจำเป็นอย่างเหมาะสม จะเป็นการช่วยเหลือที่ได้ผลที่สุด..อีกประการหนึ่ง ในการช่วยเหลือนั้น ควรยึดหลักสำคัญว่า เราจะช่วยเขาเพื่อให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ต่อไป..”

11. พึ่งตนเอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสอนให้ชาวไทยสามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นการพึ่งตนเอง ทั้งทางด้านจิตใจ ที่ต้องเข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม ด้านสังคม ก็ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งเป็นอิสระ หรือแม้กระทั่งด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องมุ่งลดรายจ่ายเป็นสำคัญและยึดหลักพอเพียง พอกิน พอใช้ และสามารถอยู่ด้วยตนเองในระดับพื้นฐานดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“ ..ยืนบนขาของตนเอง (ซึ่งแปลว่าพึ่งตนเอง) หมายความว่าสองขาของเราเนี่ย ยืนบนพื้นให้อยู่โดยไม่หกล้ม ไม่ต้องไปขอยืมขาของคนอื่นมาใช้สำหรับยืน..”

12. ส่งเสริมคนดีและคนเก่ง

ควรให้การสนับสนุนผู้ปฏิบัติงาน เพราะคนดี คนเก่ง จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาความเจริญในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังพระราชดำรัสที่ว่า “..ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี การทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด หากอยู่แต่ที่การส่งเสริมคนดีให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้ ..”

13. การเอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน

ต้องคิดถึงคนอื่นบ้าง อย่าคิดถึงแต่ตนเอง เห็นแก่ตัวอย่างเดียวอยู่ไม่รอด ต้องรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานดำรัสแก่คนไทยไว้ว่า “..สังคมใดก็ตาม ถ้ามีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน ด้วยความมุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน สังคมนั้นย่อมเต็มไปด้วยไมตรีจิต มิตรภาพ มีความร่มเย็นเป็นสุข น่าอยู่..”

อีกทั้ง ทรงรับสั่งอยู่เสมอเกี่ยวกับการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ว่า ที่พระองค์ทรงทำอยู่นั้นทรงใช้หลักสังฆทานความหมายนี้ลึกซึ้งมาก คือ “ให้เพื่อให้” พระองค์ไม่เคยนึกว่าเมื่อให้แล้วจะต้องอย่างไรอย่างนั้นหลักสังฆทานให้โดยไม่เลือก ในฐานะเพื่อนมนุษย์ผู้ประสบความสำเร็จทุกซีกทุกมุมก็มีโครงการเข้าไปช่วยเหลือ ให้เพื่อให้จริงๆ ไม่ได้ให้เพื่อคิดหวังอะไรตอบแทน

14. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คือยึดความพอดี พอเพียง พอควร เป็นที่ตั้ง อย่าทำอะไรให้ล้นเกินพอดี เศรษฐกิจพอเพียงอธิบายอย่างง่ายที่สุด คือ ถ้ากินมากก็จุก ไม่กิน หรือกินน้อยก็หิวโหย ทำอะไร ให้พอดี แต่ต้องทำอย่างเต็มศักยภาพของแต่ละคนมีอยู่ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ “..พอเพียงนี้มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่าพอ ก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเองคนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อยถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข..”

15. ภูมิสังคม

การพัฒนาใด ๆ ต้องสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนั้น ๆ เนื่องจากแต่ละคนไม่เหมือนกัน ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอของคน ตลอดจนวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีก็ไม่เหมือนกัน ทรงใช้คำว่า “ภูมิสังคม” คือ ทรงดูลักษณะภูมิศาสตร์และลักษณะของสังคม ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่ง ความว่า “..การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และ 3 ภูมิประเทศทาง

สังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไป ไปช่วย โดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้วเราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนา นี้ ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง..”

16. รู้ รัก สามัคคี

รู้ คือ รู้ต้นเหตุ แล้วถึงเริ่มทำงาน จะได้มีประสิทธิภาพ ต้องรู้ถึงปัจจัยทั้งหมดทั้งรู้ถึงปัญหา และรู้ถึงวิธีการแก้ไขปัญหา

รัก คือ ความรัก ความเมตตา ซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการกระทำ และไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้น ๆ อีกทั้งความรักที่มีความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐาน ก็สามารถนำไปสู่ความปรารถนาที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนให้บุคคลอื่นบรรลุประโยชน์ หรือเข้าถึงจุดหมายของชีวิตของเขาในระดับต่างๆ ได้

สามัคคี คือ การที่จะลงมือปฏิบัติกัน ควรคำนึงเสมอว่า เราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กร เป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงได้ด้วยดี

17. เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

เป็นสิ่งที่ต้องเข้าใจก่อน การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ต้องเข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจคนเข้าใจหลักปฏิบัติ และที่สำคัญ เราเข้าใจเขาและจะต้องทำอะไรให้เขาเข้าใจเราด้วย เราเข้าถึงเขาแล้วต้องทำอะไรให้เขาอยากเข้าถึงเราด้วย เมื่อเข้าใจกันแล้วก็สามารถที่จะนำไปสู่พัฒนาในขั้นต่อไปได้

18. ปลุกป่าในใจคน

เป็นการปลุกป่าลงบนแผ่นดิน ด้วยความต้องการอยู่รอดของมนุษย์ ทำให้ต้องการบริโภคและใช้ทรัพยากรธรรมชาติสิ้นเปลือง เพื่อประโยชน์ของตนเองและสร้างความเสียหายให้แก่สิ่งแวดล้อม ไม่รู้จักพอ ปัญหาความไม่สมดุลจึงบังเกิดขึ้น ดังนั้นในการที่จะฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้กลับคืนมา จะต้องปลุกจิตสำนึกในการรักผืนป่าให้แก่คนเสียก่อน ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“..เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะต้องปลุกต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน แล้วเหล่านั้นก็จะพากันปลุกต้นไม้ลงบนแผ่นดิน และรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง..”

19. ทำงานอย่างมีความสุข

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเกษมสำราญ และทรงมีความสุขทุกคราที่ได้ช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเคยรับสั่งครั้งหนึ่งว่า “..ทำงานกับฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้ นอกจากการมีความสุขร่วมกัน ในการทำประโยชน์ให้กันผู้อื่น..” (เอกสารโครงการฝึกอบรม “การทำวิจัยตามรอยเบื้องพระยุคลบาท” รุ่นที่ 6 สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ : ม.ป.ป.)

ตอนที่ 2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นิยามและความหมายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(สุภาพร 2551:6-9) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาวิวัฒน์ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

หากกล่าวโดยสรุป คือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลาง ในการดำรงหลักการพึ่งตนเอง อาจแยกแยะโดยยึดหลักสำคัญอยู่ 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระ
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน
4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดีต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการ และสภาพแวดล้อม และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง
5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่การลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อน เป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้

แนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงสำหรับเกษตรกร

ตามแนวพระราชดำริ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ “ทฤษฎีใหม่” 3 ชั้น คือ ชั้นที่หนึ่ง มีความพอเพียง เลี้ยงตัวเองได้บนพื้นฐานของความประหยัด ขจัดการใช้จ่าย ชั้นที่สอง รวมพลังกันในรูปกลุ่ม เพื่อทำการผลิต การตลาด การจัดการ รวมทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา การพัฒนาสังคม ฯลฯ ชั้นที่สาม สร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย โดย

ประสานความร่วมมือกับภาคธุรกิจ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคราชการ ในด้านเงินทุน การตลาด การผลิต การจัดการ และข่าวสารข้อมูล

นัยสำคัญของแนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงมีองค์ประกอบหลักอยู่ 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรกเมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกร ในสภาพการณ์เช่นนี้เกษตรกรจะกลายเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาด แทนที่ว่าตลาดจะเป็นตัวกระทำหรือเป็นตัวกำหนดเกษตรกรดังเช่นที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และหลักใหญ่สำคัญยิ่ง คือ การลดค่าใช้จ่าย โดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ไม้ผล พืชผัก ฯลฯ

ประการที่สอง เศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทั้งนี้ กลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ให้หลากหลาย ครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน ทัศนกรรมการแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง และมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้วเกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุก ๆ ด้านเมื่อเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งหมายความว่าเศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อมกับสภาพการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ประการที่สาม เศรษฐกิจแบบพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียว หากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน ความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่ตลอดไป (<http://www.moae.go.th/builder/index.php?page=37&clicksub=537>)

สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียง ถือว่าเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อัน

เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาทโดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ด้วยเหตุนี้จึงกำหนดให้มีหลักพิจารณาอยู่ด้วยกัน 5 ส่วน ดังนี้

2.1 กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืน ของการพัฒนา

2.2 คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

2.3 คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

2.3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่สามารถเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2.3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

2.3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

2.4 เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

2.4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบ ที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2.4.2 เจื่อนโตคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีคุณธรรมหนึ่งก็คือคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภและไม่ตระหนี่

2.5 แนวทางปฏิบัติ/ ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการทำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

(เข้าถึงได้จาก <http://www.watchari.com/board/index.php?topic=1593.0>: 12 ต.ค. 2554.)

ตอนที่ 3 แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

อำพล เสนาณรงค์ (2542) ได้กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) คือ การพยายามพึ่งตนเอง ช่วยตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ให้พอมีพอกิน โดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัย ส่วนที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อจากรายนอกบ้าง แต่ควรซื้อและใช้ของจากที่ผลิตได้ในท้องถิ่น หรือในประเทศมากที่สุด พยายามกอบกู้ให้หน่อยที่สุดและควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีเรียบง่าย พอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อ เพื่อให้รายจ่ายไม่เกินรายรับ ดำรงชีวิตโดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ 1) พึ่งตนเองทางจิตใจ กล่าวคือ ต้องมีจิตใจเข้มแข็ง มีจิตสำนึกกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบความสำเร็จบ้างก็ตาม 2) พึ่งตนเองทางสังคม กล่าวคือ เสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ร่วมกัน 3) พึ่งตนเองทางทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวคือ ให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่นให้สามารถแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัสดุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สิ่งที่ดีก็คือการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่งมีมากมายในประเทศ 4) พึ่งตนเองทางเทคโนโลยี กล่าวคือ ให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ และสังคมไทย 5) พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น แม้จะไม่มั่งคั่งมีเงินมีอาหารในท้องถิ่นตนเองไว้บริโภคเพื่อชีพ ประเวศ (2542) ได้กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมเป็นส่วนหนึ่งของธรรมรัฐแห่งชาติ และเป็นเรื่องใหญ่หรือเป็นระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องหนึ่ง เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค สิ่งเหล่านี้หลายคนอาจคิดว่าตัวเอง พุดเอเอง และกลัวไปทำนองนั้น ตัวอย่างเช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก สวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้นตัวอย่างของประเทศที่เคยยกลำบากและเสียสมดุล ต่อเมื่อพัฒนาประเทศแบบเศรษฐกิจพอเพียงจึงกลับมามีสมดุลและเติบโตไปได้ด้วยดี เศรษฐกิจพอเพียงต้องมีการองค์ประกอบความพึงพอใจอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ 1) พอเพียงสำหรับทุกคนทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน 2) จิตใจพอเพียง รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร

สิ่งแวดลอมและได้เงินด้วย 4) ชุมชนเข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม 5) ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และการปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง 6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วิถีชีวิตของกลุ่มชุมชนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง 7) สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงพอเพียง ไม่วูบวาบเตี้ยจน เตี้ยวราย เศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้สุขภาพจิตดี เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดสมดุล ยั่งยืน ซึ่งอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรม ซึ่งสอดคล้องกับจริย และกอบศักดิ์ (2545) กล่าวว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยหลักเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัว สามารถเป็นกรอบแนวทางสำหรับการพัฒนาที่มั่นคงและสมดุล ทั้งในระดับประชาชนและระดับประเทศ โดยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับความอยู่รอดและความเจริญอย่างยั่งยืนภายใต้อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ 2) ระดับของกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน 3) ระดับสังเคราะห์แผนปฏิบัติการในการพัฒนาระดับท้องถิ่นตามความเหมาะสมของทรัพยากร ผู้เขียนได้หยิบยกตัวอย่างการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรที่ประสบปัญหาความไม่แน่นอนของราคาสินค้าเกษตร โดยเสนอให้เกษตรกรมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันด้านอาหารสำหรับบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เพื่อกระจายความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกและภายในที่อาจส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิต และความมั่นคงในการดำเนินชีวิตเกษตรกร ทั้งนี้สมิทธิ และ ประยูทธ (2544) ได้ศึกษาแนวทางและการเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อประสานการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน งานวิจัยดังกล่าวใช้วิธีค้นหาข้อมูลประวัติศาสตร์เศรษฐกิจจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะ website ของมูลนิธิชัยพัฒนา ประกอบการหาข้อมูลอ้างอิงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทำหนังสือขออนุญาตเลขาธิการของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปเผยแพร่ในการประชุมที่ประเทศเม็กซิโก งานวิจัยดังกล่าวอาศัยแนวคิดที่ว่าปัญหาเศรษฐกิจต่างๆ เกิดขึ้นจากความไม่สมดุลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จึงได้มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ลดความต้องการใช้ทรัพยากรให้อยู่ในระดับที่พอดีกับความจำเป็น บนพื้นฐานการพัฒนาใน 3 ระดับ คือ การพัฒนาระดับที่ 1 เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับครอบครัว เชื่อมโยงพื้นฐานวิถีชีวิตของครอบครัวซึ่งผูกพันกับศาสนา การพัฒนาระดับที่ 2 เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับหมู่บ้าน และประเทศให้สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรของชุมชน ได้อย่างเหมาะสมในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว จนถึงระดับประเทศ การพัฒนาระดับที่ 3 เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจระดับนานาชาติ เมื่อมีการพัฒนาระดับประเทศแล้วจะส่งผลให้ลดความต้องการทรัพยากรของทั้งโลกในระดับที่เหมาะสมได้ ทั้งนี้ ก็ได้มีผู้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่า คือ

วัฒนธรรม ไม่ใช่เทคนิคการเพาะปลูก แต่เป็นศีลธรรม ความไม่ละโมภ

ซึ่งสุภาพร 2551 อ้างถึงใน ธรรมชาติ วิโรจน์ ได้เห็นว่าความเสี่ยงด้านแบบแผนการผลิต ซึ่งเกษตรกรเองได้มีการบริหารความเสี่ยงบางส่วนแล้ว เช่น การกระจายความเสี่ยงในกิจกรรมด้านการเกษตร โดยใช้เกษตรกรผสมผสานเกษตรทฤษฎีใหม่ และการกระจายความเสี่ยงออกไปสู่กิจกรรมนอกการเกษตร โดยทำหัตถกรรม อุตสาหกรรมย่อยในครัวเรือน รับจ้างนอกภาคเกษตร ส่วนภาครัฐเองก็มีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระความเสี่ยงของเกษตรกรด้วยนโยบายประกันราคา นอกจากนี้ยังเห็นว่า ปัญหารายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ไม่ได้เกิดจากความเสี่ยงแต่อย่างเดียว ความเสี่ยงเป็นปัจจัยที่ซ้ำเติมเกษตรกรที่ยากจนและมีทุนน้อย พื้นที่ได้ลำบากขึ้นเมื่อเผชิญกับผลกระทบที่รุนแรง นอกจากนี้ยังเห็นว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งจากภายนอกและภายใน กล่าวคือ ได้เตรียมจัดการความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นไว้ได้แล้ว การใช้ทฤษฎีใหม่ในภาคเกษตรจะช่วยลดความเสี่ยงและสามารถอยู่อย่างพอเพียงได้ คือมีพอใช้บริโภคภายในครัวเรือน และนำผลผลิตส่วนเกินไปหารายได้อีกทางหนึ่ง นั่นคือมีทั้งความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันเพื่อลดต้นทุนการครองชีพและการผลิตของ เกษตรกร ปรีชา (2543) การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีอิทธิพลกำหนดรายได้ของเกษตรกรจากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และเน้นประเมินศักยภาพรายได้ของเกษตรกร ในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการตัดสินใจมาประยุกต์ใช้กับเกษตรทฤษฎีใหม่ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมจากแบบสอบถาม ภาคสนามและข้อมูลทางศักยภาพ ผลการศึกษาพบว่ารายได้ของเกษตรกรที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเพชรบูรณ์ว่าเกษตรกรมีรายได้ (เฉพาะจากภาคการเกษตร) เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 56,867 บาท คิดเป็นร้อยละ 53.4 และมีระดับความพอเพียงทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายได้ ได้แก่ ความพอเพียงของการขายผลผลิต ระดับความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรรวมทั้งพิจารณาศักยภาพของรายได้ใน 5 ปี ชำนาญว่าจะมีรายได้เฉลี่ย 133,000 บาทต่อปี และได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรพัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวบ้าน และควรแก้ปัญหาด้านการตลาดของผลผลิตให้มากขึ้น

กล่าวโดยสรุปว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การใช้ชีวิตโดยไม่ตั้งกฎระเบียบให้กับตนเองจนมากเกินไปและไม่หย่อนจนเกินไปตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทโดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

ตอนที่ 4 ความหมายของภูมิปัญญา

ความหมายของภูมิปัญญา

มีผู้รู้ให้ความหมายของภูมิปัญญาไว้มากมาย เช่น ภูมิปัญญา (Wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรมและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ ภูมิปัญญา เป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีตและเป็นเรื่องของการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีต ประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากินและพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้

ภูมิปัญญา หมายถึง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ในการศึกษาเล่าเรียน การที่ชาวนารู้จักวิธีทำนา การไถนา การเอาควายมาใช้ในการไถนา การรู้จักนวดข้าวโดยใช้ควาย รู้จักสานกระบุง ตะกร้า นำไม้ไผ่มาทำเครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวัน เรียกว่าภูมิปัญญาทั้งสิ้น ภูมิปัญญา เป็นผลึกขององค์ความรู้ที่มีกระบวนการสั่งสม สืบทอด กลั่นกรอง กับมายาวนาน มีที่มาหลากหลายแต่ได้ประสบประสานกันจนเป็นเหลี่ยมกรณีที่จรัสแสงคงทนและทำทายตลอดกาลเวลา ความรู้อาจจะไม่ได้เป็นเอกภาพ แต่ภูมิปัญญาจัดว่าเป็นเอกลักษณ์

ดังนั้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถของคนในท้องถิ่นที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม

ประเภทของภูมิปัญญา

1. ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นองค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดกันมา เป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงการแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้และสืบทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป เพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชาติ ของเผ่าพันธุ์หรือเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน

2. ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นวิธีการปฏิบัติของชาวบ้าน ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ แนวทางแก้ปัญหาแต่ละเรื่อง แต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งจะมีเงื่อนไขปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป นำมาใช้แก้ไขปัญหาโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่โดยชาวบ้านคิดเอง เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์ และมีส่วนเสริมสร้างการผลิต หรือเป็นความรู้ของชาวบ้านที่ผ่านการปฏิบัติมาแล้วอย่างโชกโชน เป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมเป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้มีพลังและสำคัญยิ่ง ช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตอยู่รอดสร้างสรรค์การผลิตและช่วยในด้านการทำงาน เป็นโครงสร้างความรู้ที่มีหลักการ มีเหตุ มีผลในตัวเอง

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคน ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดว่าวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจาก

ความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง จัดว่าเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหาจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวผู้รู้เอง จึงควรมีการสืบค้นรวบรวม ศึกษา ถ่ายทอด พัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

4. ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะของคนไทยที่เกิดจากการส่งเสริมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการการเลือกสรร เรียนรู้ปรุงแต่งและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น พอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ ทักษะ ความเชื่อและพฤติกรรม
 2. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
 3. เป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
 4. เป็นเรื่องของ การแก้ไขปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม
 5. เป็นแกนหลักหรือกระบวนการทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
 6. มีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
 7. มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา
 8. มีวัฒนธรรมเป็นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์
 9. มีบูรณาการสูง
 10. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
 11. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม
- (เอกสารกลุ่มงานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำนักพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร)

ตอนที่ 5 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

แนวคิดตามหลักพื้นที่-ภารกิจ-การมีส่วนร่วม

เป็นวิธีการปรับกระบวนการบริหารจัดการ การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติต้องอาศัยกระบวนการและกลไกการผนึกกำลัง ในหลายมิติ กล่าวคือการประสานแผนงาน แผนเงิน และแผนคน กับพื้นที่และหน้าที่ของหน่วยงานปฏิบัติให้เป็นเอกภาพ การกำหนดแผนงาน

หรือโครงการพัฒนาตามระบบบริหารจัดการนี้จะใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาแผนเป็นกรอบสำหรับกำหนดภารกิจ หน่วยงาน พื้นที่ และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย (<http://www.ldd.go.th/Thai-html/05022007/PDF/PDF01/008.pdf> /16 กันยายน 2551)

การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นกระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่งในองค์กรหรือในชุมชน ร่วมศึกษาปัญหาโดยกระทำร่วมกับนักวิจัยผ่านกระบวนการ วิจัยตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเสนอผลและอภิปรายผลการวิจัย เริ่มต้นจากคนที่อยู่กับปัญหา (Problems People) ค้นหาปัญหา ร่วมกับนักวิชาการ (กระบวนการที่คนในชุมชนไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ แต่เป็นผู้กระทำ มีมีส่วนร่วมและมีอำนาจร่วมกันในการวิจัย) ซึ่งเป็นยุทธวิธีที่จะช่วยให้ชาวบ้านสามารถรวมตัวกันในรูปองค์กรชุมชน และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้มแข็ง ทั้งโครงสร้างและการดำเนินงานโดยอาศัยเงื่อนไขการเพิ่มศักยภาพด้วยระบบข้อมูล ทำให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญ ของข้อมูล เพราะจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและทำการพัฒนาต่อไปได้ ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝนให้ชาวบ้าน ทำวิจัยเป็น โดยการสร้างทีมวิจัยท้องถิ่นขึ้นมา

แนวคิดพื้นฐานของ PAR ก็คือ ชาวบ้านเป็นผู้อยู่กับปัญหา อยู่กับข้อมูล อยู่กับความจริง เป็นผู้รู้ดีเท่ากับหรือมากกว่านักวิจัย ดังนั้นการปฏิบัติการใดๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัญหาการวิจัยจึงต้องเริ่มจากชาวบ้าน ไม่ใช่จากสมมติฐานของ นักวิจัยหรือนักพัฒนาฝ่ายเดียว เป็น การวิจัยที่มีการเรียนรู้ผสมผสานระหว่างทฤษฎี ระเบียบวิธีวิจัย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของ นักพัฒนาบวกกับความต้องการ และความรอบรู้ของชาวบ้าน

ลักษณะเด่นของ PAR คือ เป็นการวิจัยที่เน้นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาและแนวทางแก้ไขการดำเนินการโครงการ/กิจกรรมเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนา การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผลโครงการ/ กิจกรรมที่กำลังดำเนินงานและที่เสร็จสิ้นลงแล้ว ในการวิจัยชนิดนี้ คำว่าปฏิบัติการ (Action) หมายถึง กิจกรรมที่โครงการวิจัยต้องการจะดำเนินการ อาจเป็นเรื่องพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาการเกษตร การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมอนามัย การพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชน เป็นต้น ส่วนใหญ่แล้วการปฏิบัติการมักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านใดด้านหนึ่ง ส่วนคำว่า การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่งแล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการจนสิ้นสุดการวิจัย

วิธีการวิจัยแบบ PAR เป็นกระบวนการที่จะสะท้อนความเป็นจริงที่มีความแตกต่างหลากหลาย ซับซ้อนโดยไม่มีรูปแบบตายตัว ไม่มีสูตรสำเร็จ แต่ต้องมีวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างและยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม PAR เป็นแนวทางการวิจัยที่ต่างไปจากการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เพราะเน้นการยอมรับหรือความเห็นพ้องร่วมกันโดยเฉพาะจาก

ฝ่ายชาวบ้านและหรือองค์กรชุมชน ในการวิจัยชนิดนี้ นักวิจัยจะต้องมีการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านอยู่ตลอดเวลาและทบทวนวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นครั้งคราว เพื่อให้สอดคล้องกับความเห็นของชาวบ้านอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนไปในทิศทางที่ดีขึ้น ในการวิจัยแบบ PAR ชาวบ้านเป็นผู้รู้เท่า ๆ กับนักวิจัยหรือนักพัฒนา เพราะปัญหาของการวิจัยเริ่มจากชาวบ้าน ไม่ใช่จากสมมติฐานของผู้วิจัยหรือนักพัฒนาแต่ฝ่ายเดียว และการกำหนดแนวทางและการเลือกแนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ก็เป็นการกำหนดและดำเนินการร่วมกันทั้งสามฝ่าย คือ ชาวบ้าน นักวิจัย และนักพัฒนาที่ต่างก็มีบทบาทเท่าเทียมกัน การวิจัยนี้จึงเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีของนักวิจัยกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนักพัฒนาผนวกกับความต้องการและความรอบรู้ของชาวบ้าน สิ่งนี้เป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับความสำเร็จในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการวิจัย จะเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ และในขณะนี้มีตัวอย่างของโครงการที่ดำเนินการได้ผลแล้วในหลายพื้นที่ทั้งในสังคมไทยและสังคมนานาชาติ

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มี 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ระยะเวลาการทำวิจัย (Pre- Research Phase) ประกอบด้วย การคัดเลือกชุมชนและการเข้าถึงชุมชน การบูรณาการตัวนักวิจัยเข้ากับชุมชน การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน และการเผยแพร่แนวคิด PAR แก่ชุมชน

2. ระยะเวลาการวิจัย (Research Phase) ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน การฝึกอบรมทีมวิจัยท้องถิ่น การวิเคราะห์ปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นในกระบวนการ PAR และกำหนดแนวทางแก้ไข การออกแบบการวิจัยและเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมในชุมชน

3. ระยะเวลาการจัดทำแผน (Planning Phase) ประกอบด้วย การอบรมทีมงานวางแผนท้องถิ่น การกำหนดโครงการหรือกิจกรรม การศึกษาความเป็นไปได้ของแผนงาน การแสวงหางบประมาณและหน่วยงานที่สนับสนุน และการวางแผนเพื่อติดตามและประเมินผล

4. ระยะเวลาการนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation Phase) ประกอบด้วย การกำหนด ทีมงานปฏิบัติงานอาสาสมัคร และการอบรมทีมงานปฏิบัติอาสาสมัคร

5. ระยะเวลาติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Monitoring and Evaluation Phase) ประกอบด้วย การจัดตั้งทีมงานติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของชุมชนเพื่อติดตามการดำเนินงานของฝ่ายปฏิบัติทุกระยะ และ เสนอผลการประเมินต่อที่ประชุมในชุมชน

การมีส่วนร่วม (participation)

การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วม

จะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

ผลดีต่อการบริหารจัดการเครือข่าย

1. ทำให้การบริหารหรือการพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายเป็นไปได้ง่ายขึ้น รอบคอบ เพราะเป็นการระดมแนวคิด จากบุคคลที่มีความหลากหลาย ทั้งความรู้รอบรู้ และประสบการณ์

2. ทำให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยมีให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้องอันเกิดผลเสียหายแก่เครือข่ายได้

3. เป็นการจัดปัญหา มีให้การดำเนินนโยบายใด ๆ มีผลต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากหรือน้อยเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมในการดำเนินการต่อทุกฝ่ายได้

4. ก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี ทำให้การบริหารเครือข่ายเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ขอความร่วมมือง่าย

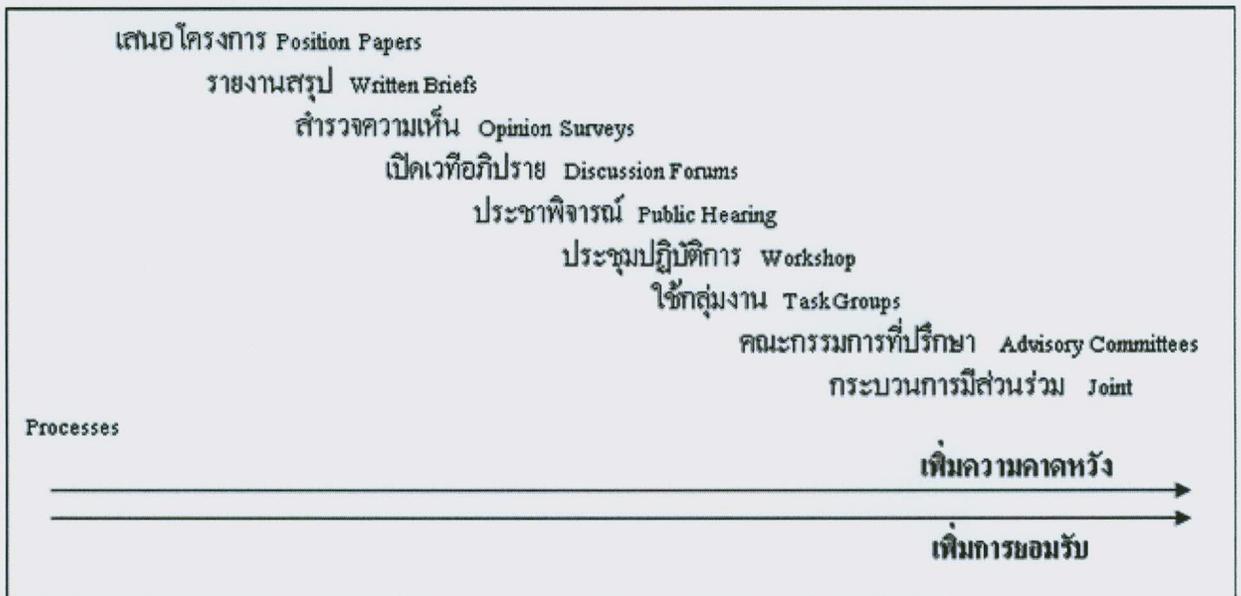
5. การรวมตัวกันของบุคคลเป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตรงเป้าหมาย โดยทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

หลักการมีส่วนร่วม

หลักของการมีส่วนร่วม ในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (meaningful participations) ไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น ถ้าการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรมก็ต้องนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าผู้มีอำนาจเห็นว่าการตัดสินใจนั้นไม่เหมาะสม ขัดกับการตัดสินใจของการมีส่วนร่วม ก็จะต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรมที่จะเลือกตัดสินใจเช่นนั้น โดยที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้

หากจะดูแผนภูมิของการมีส่วนร่วม (ดูแผนภูมิการมีส่วนร่วม : Participation continuum) จะเห็นว่าตั้งแต่ขั้นน้อยที่สุดของการมีส่วนร่วม คือ “แจ้งเพื่อทราบ” นั่นคือ ได้ตัดสินใจไปแล้วจึงมาแจ้งให้ทราบ ถ้าเป็นเรื่องเล็กน้อยอาจไม่สร้างปัญหา

กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

ถ้าเห็นว่าการตัดสินใจนั้นอาจมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ควรจะต้องมี “การปรึกษาหารือ” ก็ถือว่ามีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาอีกเล็กน้อย คือได้รับฟังความคิดเห็นก่อนตัดสินใจ วิธีการที่มักจะหยิบขึ้นมาทำกันบ่อยๆ ในระดับนี้คือ “การทำประชาพิจารณ์” หรือ “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” ต้องเน้นย้ำว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องทำตั้งแต่เริ่มคิดและตระหนักถึงปัญหา (ไม่ใช่ทำเมื่อได้ตัดสินใจไปแล้วและได้รับการประท้วง) เช่น ตระหนักว่ามีปัญหาเรื่องจำนวนขยะที่เพิ่มขึ้น มีความจำเป็นที่จะต้องหาที่ทิ้งขยะ จึงจัดการให้คนมามีส่วนร่วมเพื่อคิดหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีตั้งแต่ จัดเวทีคุยกันในกลุ่มเล็ก เคาะประตูบ้าน ใช้แบบสอบถาม แล้วประมวลข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่อตัดสินใจ การตัดสินใจก็ต้องฟังประเด็นต่าง ๆ พิจารณาทุกประเด็น และตอบคำถามให้ได้ทุกประเด็น การตัดสินใจต้องมีคุณธรรมและเป็นที่ยอมรับได้ หากไม่ทำกระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้ แต่มาทำเพียงวิธีการรับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นทางการครั้งเดียวหรือสองครั้ง ก็จะเกิดเป็นปัญหา เพราะกลายเป็นเวทีที่แต่ละฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้านมาแสดงจุดยืน ตอกย้ำความเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มายืนยันว่าฉันถูก เธอผิด เวทีนี้จึงมักจะไม่ใช่เวทีแห่งการมาพูดคุยกัน หากมีข้อขัดแย้งกันมาก การปรึกษาหารือหรือการรับฟังความคิดเห็นเฉย ๆ จะไม่เหมาะสม จำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ระดับสูงกว่า คือการร่วมเจรจาหาข้อยุติ (negotiation) หรือ เจรจาโดยมีคนกลางกำกับกระบวนการ (mediation) คนกลางที่มากำกับกระบวนการจะต้องไม่ใช่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ผู้ที่จะทำหน้าที่ตัดสินใจคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลายหรือคู่เจรจา หากทางออกที่ดีที่สุดโดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนทุก ๆ ฝ่ายพอใจ ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมระดับสูงสุดคือการลงประชามตินั้น แม้จะดูดีที่แต่ละคนสามารถลงมติ แต่ละคนที่ละคนได้ แต่การลงมติดังได้

เพียง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือ “เอา” หรือ “ไม่เอา” อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยกขึ้นอีก ถ้าสังคมยังไม่เข้าใจกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

“กระบวนการมีส่วนร่วม” เป็นกระบวนการที่จะกระจายอำนาจจากผู้มีอำนาจที่แต่เดิมมักจะใช้อำนาจเหนือ (power over หรือ power against) ตามทฤษฎีผู้มีอำนาจจะชอบที่จะใช้อำนาจเหนือ เช่น แม่ซึ่งมีอำนาจมากกว่าลูก ก็มักจะใช้อำนาจเหนือลูก สั่งให้ลูกกลับบ้านก่อนค่ำ มาถึงวันหนึ่งลูกซึ่งโตขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว ก็จะขอลับบ้านดึก เพราะจะไปงานวันเกิดเพื่อน แม่ก็ยังใช้อำนาจเหนือให้กลับบ้านภายในหกโมงเย็น ถามว่าลูกสาวจะยังเชื่อและปฏิบัติตามไหม ตามทฤษฎีแล้วหากผู้มีอำนาจยังใช้อิทธิพลเหนือไปเรื่อย ๆ อำนาจนั้น ๆ ก็จะใช้ไม่ได้ เพราะอำนาจที่มีหรือไม่มีนั้น ไม่ใช่เรา “มี” หรือ “ไม่มี” “อำนาจ” อย่างเดียว แต่อยู่ที่คนอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้างหรือที่เราใช้อำนาจเหนือเขานั้น เขามองว่าเราเหมาะสมที่จะมีอำนาจเหนือหรือไม่ ซึ่งบางครั้งสำคัญกว่าด้วยซ้ำไป ฉะนั้นแทนที่แม่จะใช้อำนาจเหนือ หันมาใช้อำนาจร่วมกับ (power with) ลงมาพูดคุยกับลูกหาทางออกที่ดีกว่าแทนการสั่งอย่างเดียว ลูกก็จะยินดีปฏิบัติและเชื่อฟังแม่ต่อไป

การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยในห้องเรียนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม หลังจากพยายามด้วยวิธีการใช้ไม้เรียว ใช้กฎกติกาที่ครูอาจารย์ออกกฎ หรือวางระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติ แต่การยอมรับก็ยังไม่ได้ผลดีนัก ครูประจำชั้นได้ชวนนักเรียนในห้องให้ร่วมกัน “ตระหนัก” ถึงปัญหาในห้องเรียน เช่น ความสกปรก การแต่งกายนักเรียน การไม่มีระเบียบในห้องเรียน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จะวางกติกาตนเอง จนในที่สุดได้ระเบียบปฏิบัติประจำห้องที่ครูรับ เอามาจัดพิมพ์ติดไว้ในห้อง ปรากฏว่าได้รับการยอมรับและการปฏิบัติตามอย่างดีกว่ากฎกติกาที่ครูกำหนดติดกานั้น ตัวอย่างเช่นนี้ เป็นตัวอย่างที่สามารถจะนำไปใช้ในองค์การหรือรัฐวิสาหกิจที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะเป็นเครื่องมือของการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพต่อไป

ที่มา: วันชัย วัฒนศัพท์. การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร บรรยายในการสัมมนา นายจ้างและลูกจ้างภาครัฐวิสาหกิจ เรื่อง “ระบบทวิภาคีกับการแก้ปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ วันที่ 6-8 มีนาคม 2546 โรงแรมพญาเชนเตอร์ เมืองพัทยา ชลบุรี จัดโดย กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง สืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งนี้ เป็นการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันของเกษตรกร โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการทำวิจัย เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรและมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และศึกษาพื้นฐานครอบครัว ศึกษาปัญหา และสิ่งที่สนับสนุน ในการดำเนินชีวิตครอบครัว และศึกษาพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่ในพื้นที่ที่ต้องการศึกษา อาทิ ป่าชุมชนในพื้นที่ โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้โดยมีกิจกรรมและขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ศึกษาชุมชนกลุ่มเป้าหมายและสนทนากับผู้นำชุมชน/ลงพื้นที่สำรวจสภาพที่แท้จริง

1.2 จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประชาคม และสำรวจข้อมูล พร้อมทั้งค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาปัญหาและศักยภาพของชุมชน

1.3 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแก่กลุ่มเป้าหมาย ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกและประชาคม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนด้านการทำการเกษตร ศึกษาสภาพที่แท้จริงของความเป็นอยู่ของครอบครัว การใช้ประโยชน์จากพื้นที่สีเขียว(ป่าไม้) และศึกษาข้อมูลพื้นฐานของทรัพยากรสมุนไพรและผักพื้นบ้านของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ทุกภาคส่วน ชุมชนในท้องถิ่น และผู้วิจัยร่วมวิเคราะห์และร่วมตัดสินใจเพื่อให้ได้มาซึ่ง 1.ชนิดของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร 2.พื้นฐานและปัญหาของการจัดการครอบครัวในชุมชนนั้น ๆ 3. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน อนุรักษ์ฟื้นฟูพื้นที่สีเขียวในชุมชน โดยผู้วิจัยจะใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาของศูนย์ศึกษาและพัฒนาเกษตรที่ดัดแปลงมาจากบ้านห้วยหิน จังหวัดฉะเชิงเทรา มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และการตัดสินใจดังกล่าวโดยใช้กิจกรรมและขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้คือ ประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างทุกภาคส่วน ชุมชนในท้องถิ่น และคณะผู้วิจัย เพื่อการคัดเลือกภูมิปัญญาที่ควรสืบสานให้รุ่นลูกรุ่นหลาน ร่วมกันวิเคราะห์รูปแบบของการจัดการครอบครัวเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของชุมชน อนุรักษ์และสืบสานองค์ความรู้ของป่าไม้ สมุนไพรและผักพื้นบ้านในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 3 สรุปและประเมินผลการวิจัยโดยใช้กิจกรรมและขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ คณะผู้วิจัยติดตามผลการวิจัย เพื่อตรวจสอบผลการดำเนินการวิจัย และร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้ชุมชนเป้าหมายรับทราบผล จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ผลงานวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมในการวิจัย และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเทคนิคการศึกษาจะประกอบด้วย การศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning and Appraisal : PLA) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) จากการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders Workshop) และการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน (RRA: Rapid Rural Appraisal) โดยการสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การสังเกตการณ์โดยตรง การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน โดยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลของความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตร และศึกษาพื้นฐานครอบครัว ศึกษาปัญหา และสิ่งที่สนับสนุน ในการดำเนินชีวิตครอบครัว และศึกษาพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่ในพื้นที่ที่ต้องการศึกษา อาทิ ป่าชุมชนในพื้นที่ โดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ชาวบ้านในชุมชนหมู่ 10 บ้านท่าเมียง ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ตลอดจน ผู้นำในท้องถิ่น อาทิ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ หมอเดินอาสา พัฒนาการ ประชาญ์ชาวบ้าน อบต.นายม พัฒนาชุมชนตำบล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยเทคนิคการศึกษาจะประกอบด้วย และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) จากการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders Workshop)

ระยะเวลาในการดำเนินงานและพื้นที่ที่ทำการวิจัย

เริ่มดำเนิน ตุลาคม 2555 สิ้นสุดโครงการ กันยายน 2556 พื้นที่ทำการวิจัยหมู่ที่ 10 บ้านท่าเมียง ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

บทที่ 4 ผลการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง สืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในวิถีประจำวันของเกษตรกร โดยมีการนำการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ในการเก็บข้อมูล และใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) มีการประเมินชุมชนอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: PRA) โดยใช้ความร่วมมือระหว่างชุมชน และคณะผู้วิจัยตลอดจนหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลของการทำการเกษตรในชุมชน มีความเกี่ยวข้องกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับด้านการเกษตร และทำให้ทราบพื้นฐานครอบครัว ปัญหาที่พบ และสิ่งที่สนับสนุน ในการดำเนินชีวิตครอบครัว ตลอดจนศึกษาพื้นที่สีเขียวที่มีอยู่ในพื้นที่ ภายใต้การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ของหมู่ที่ 10 บ้านท่าเมียง ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งพบผลการวิจัยดังนี้

ปัญหาและศักยภาพของชุมชน

จากการศึกษาปัญหาและศักยภาพของชุมชน พบว่า หมู่ที่ 10 บ้านท่าเมียง ตั้งอยู่ด้านทิศใต้ระยะทางห่างจากที่ตั้งของที่ทำการ องค์การบริหารส่วนตำบลนายม ประมาณ 3 กิโลเมตร และห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ประมาณ 30 กิโลเมตร ตามถนนสายหลัก กิโลเมตรที่ 21 มีสภาพคมนาคมโดยทั่วไป เป็นถนนลาดยางตลอดสายอาณาเขต ทิศเหนือติดต่อกับ หมู่บ้านชำเรียง หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำร้อน อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ทิศใต้ติดต่อกับ หมู่บ้านถ้ำน้ำบัง หมู่ที่ 8 ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ทิศตะวันออกติดต่อกับ หมู่บ้านน้ำร้อน หมู่ที่ 3 ตำบลนายม บ้านวังมะข่อ หมู่ที่ 7 อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ทิศตะวันตกติดต่อกับ บ้านโคกบัวศรี หมู่ที่ 14 ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ด้านสาธารณูปโภค มีถนนลาดยางผ่าน มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ตามซอยต่างๆ มีไฟฟ้า น้ำประปา มีรถโดยสารประจำทาง เพชรบูรณ์ - วิเชียรบุรี ผ่าน สถานที่สำคัญของหมู่บ้าน วัดจันทูปมาวาส ขนบธรรมเนียมประเพณี ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษาพื้นที่และการใช้ประโยชน์จากพื้นที่มีพื้นที่หมู่บ้านทั้งสิ้น 1,184 ไร่ แบ่งจากการใช้ประโยชน์จากที่ดินดังนี้ พื้นที่ป่าไม้และภูเขา 439 ไร่ พื้นที่การเกษตร 620 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย 125 ไร่ พื้นที่สาธารณะ(ถนน คลอง) - ไร่ ลักษณะภูมิประเทศบ้านท่าเมียงถูกล้อมรอบด้วยภูเขา และกั้นด้วยสายน้ำแม่น้ำป่าสัก โดยทั่วไปจะมี 3 ฤดู คือฤดูหนาว ฤดูฝน ฤดูร้อน ซึ่งสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ภูเขา ที่ราบสูง ราบลุ่มและมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน แหล่งน้ำ แม่น้ำป่าสัก และสระน้ำสาธารณะวัดจันทูปมาวาส การประกอบอาชีพ ประชากรจำนวนประชากรรวม ประชากรชาย 237 คน และประชากรหญิง 205 คน รวม 442 คน มีจำนวนผู้สูงอายุ 70 คน ผู้พิการ 8 คน ผู้ด้อยโอกาส 5 คน จำนวนครัวเรือน 131

ครัวเรือนแยกเป็น : การเกษตรทำไร่ 15 ครัวเรือน ทำนา 23 ครัวเรือน ทำสวน 18 ครัวเรือน เลี้ยงสัตว์ 14 ครัวเรือน ค้าขาย 4 ครัวเรือน รับจ้าง 56 ครัวเรือน และราชการ 1 ครัวเรือน ข้อมูลรายได้ต่อหัว รายได้ของประชาชนส่วนใหญ่ได้จากการขายผลผลิตการเกษตรและการรับจ้าง รายได้เฉลี่ย 30,745 บาท/คน/ปี ค่าแรงขั้นต่ำในหมู่บ้านวันละ 150 บาท และมีพืชเศรษฐกิจหลัก ดังนี้ ข้าวนาปี ข้าวโพดอาหารสัตว์ ถั่วเขียวมัน มะขามหวาน ฝรั่ง สัตว์เศรษฐกิจในหมู่บ้าน ที่พบ ได้แก่ โคเนื้อ สุกร ไก่ เป็ด ปลา แพะและปลา แหล่งเงินทุน ปัจจุบันหมู่บ้านมีกองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กู้ในการประกอบอาชีพ กองทุน กข.คจ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนเงินปุย กองทุนเงินถั่ว และกองทุนเศรษฐกิจชุมชน(อ.บ.ต)

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นางเรียม จันเพ็ง บ้านเลขที่ 46 และนายจรูญ มามอบ บ้านเลขที่ 54 นางจันทร์ ปิ่นป้อง บ้านเลขที่ 56 และผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนในเรื่องประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านท่าเมียง ก่อนที่จะมาเป็นหมู่บ้านท่าเมียงในปัจจุบัน ในสมัยก่อนที่ดินบริเวณหมู่บ้านเป็นป่าดงดิบ มีสัตว์น้อยใหญ่นานาชนิดอาศัยอยู่มากมาย เช่น เก้ง กวาง หมูป่า เม่น ต่อมาชาวบ้านกลุ่มหนึ่งซึ่งตั้งรกรากอยู่ที่หมู่ที่ 1 บ้านหนองผักบุ้งในปัจจุบัน กลุ่มคนเหล่านี้ได้มองเห็นทำเลการทำเกษตร จึงได้ย้ายถิ่นฐานมาจากบ้านหนองผักบุ้ง มาตั้งรกรากอยู่ที่บริเวณนี้ เริ่มต้นจากการมาสร้างบ้านพักอาศัย ในลักษณะห่างไม้ไผ่ อยู่ในลักษณะเดิมของคนเดินป่า และได้พัฒนาวิถีชีวิตเรื่อยมาจนมีสมาชิกในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นต่างย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ตามแนวฝั่งแม่น้ำป่าสักตลอดแนวทั้งสองฝั่งเนื่องจากชาวบ้านนิยมอาศัยอยู่ตามทำน้ำ (แม่น้ำป่าสัก) และประกอบกับในหมู่บ้านมีต้นเมียงอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้มีการพูดติดปากตามลักษณะการอยู่อาศัยและต้นไม้ประจำหมู่บ้าน จึงกลายเป็นชื่อหมู่บ้านท่าเมียง ในเวลาต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้นและกลายเป็นหมู่บ้านขนาดกลางขึ้นมา จึงได้มีการประชุมกันในกลุ่ม ในปีพ.ศ. 2525 หมู่บ้านท่าเมียงจึงได้แยกตัวออกมาจากหมู่บ้านถ้ำน้ำบึง และได้เริ่มมีการเลือกผู้นำในการปกครองหมู่บ้านขึ้นเป็นครั้งแรก

วิถีชีวิตและการดำเนินชีวิต

ในเรื่องของความรู้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าใจในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแต่ไม่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจได้ทุกกิจกรรมเนื่องจากปัจจุบันวิถีชีวิตเปลี่ยนไปดังจะเห็นได้จากข้อมูลดังต่อไปนี้ ชาวบ้านหมู่บ้านท่าเมียง ร้อยละ 54.44 ประกอบอาชีพการเกษตรและอาชีพรับจ้าง ภาคการเกษตร ร้อยละ 44.44 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 1.12 ประกอบอาชีพรับราชการ ซึ่งชาวบ้านท่าเมียงจะทำนาปี และนาปรัง ข้าวโพดอาหารสัตว์ ถั่วเขียวมัน สวนมะขามหวาน สวนมะม่วง สวนฝรั่ง และเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกร จะมีที่ดิน

ทำกินเป็นของตนเอง ร้อยละ 40.82 รองลงมาไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 34.69 และเช่า นายทุนและผู้อื่น ร้อยละ 16.33 และมีทั้งที่ดินของตนเองและเช่าผู้อื่น ร้อยละ 8.16 ซึ่งเมื่อทำการสัมภาษณ์(ผู้ใหญ่บ้านท่าเหมียงนายโพธิ์ พวงภู นายรังสรรค์ ภาชี นายสุชาติ ผลนิกร นางวันดี ไชยขุน นายจำรูญ มามอมและคณะกรรมการประจำหมู่บ้านท่าเหมียง) กล่าวเป็นแนวทางเดียวกันว่า ส่วนใหญ่ชาวบ้านขาดที่ดินทำมาหากิน และต้นทุนที่เกษตรกรใช้ในการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่จะกู้มาจาก ธกส. กองทุนหมุนเวียนเงินล้าน และนายทุน เนื่องจากในปัจจุบันราคาน้ำมันหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรมีราคาที่สูงขึ้นมาก เช่น ราคาของปุ๋ยเคมีสูตร 46-0-0 แต่ก่อนราคา เพียง 850 บาท ปัจจุบัน ราคาสูงขึ้นถึง 1,350 บาท และปุ๋ยเคมีสูตรเสมอ 16-16-16 แต่ก่อนราคา เพียง 980 บาท ปัจจุบัน ราคาสูงขึ้นถึง 1,420 บาท อาหารสัตว์ ปลาตุ๊กเล็ก ปีที่ผ่านมา ราคาเพียง 430 บาท ปัจจุบันราคาปรับขึ้นเป็น 470 บาท และปัจจุบันผลผลิตทางการเกษตรลดลง เช่นผลผลิตของข้าวโพดอาหารสัตว์ ปกติ จะได้ผลผลิตที่ 900 กิโลกรัมต่อไร่ขึ้นไป แต่ปัจจุบัน เหลืออยู่ประมาณ 700-800 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งเป็นปัญหาที่พบส่วนใหญ่ของชาวบ้านและผู้ประกอบอาชีพในด้านต่างๆ เช่นภาคการเกษตร รับจ้าง และอื่นๆ ทำให้รายจ่ายในการทำเกษตรหรือต้นทุนมีมากสิ่งเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุหลักที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านท่าเหมียง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์และประชุมกลุ่ม พบว่าในปี พ.ศ. 2551 ได้รับความรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าใจในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจแต่ปัจจุบันด้วยยุคเศรษฐกิจข้าวของเครื่องใช้และปัจจัยสี่ มีราคาแพงขึ้นชาวบ้านส่วนใหญ่ได้พยายามที่จะนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในครัวเรือนและหน่วยงานราชการต่างๆในพื้นที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของการให้ความรู้เบื้องต้นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชนบ้านท่าเหมียงซึ่งหน่วยงานที่ได้เข้ามา อาทิ หน่วยงานทางการศึกษาได้แก่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์และหน่วยงานอื่นๆ เช่น พัฒนาชุมชนตำบล เกษตรตำบลรวมถึงชุมชนได้ไปศึกษาดูงานในชุมชนอื่น ๆ จึงทำให้ชุมชนท่าเหมียงมีความรู้พื้นฐานในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและได้นำไปปรับใช้ในครัวเรือน และอีกสาเหตุคือเกิดจากปัจจุบันสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นอากาศที่มีความหนาวเย็นที่ยาวขึ้นและการตกของฝนที่ไม่ถูกต้องตามฤดูกาล ส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำที่หมู่บ้านขุดขึ้นเพื่อไว้ใช้ในหมู่บ้านแห่งนี้ และแหล่งน้ำตามธรรมชาติคือแม่น้ำป่าสักไม่มีสัตว์น้ำให้จับเพียงพอ ซึ่งปัจจุบันอาชีพของชาวบ้านส่วนใหญ่มาจากการทำการเกษตรและพบว่าอาชีพรองลงมาคืออาชีพรับจ้างภาคการเกษตรและอาชีพรับจ้างทั่วไปและพบว่ามีอาชีพรับราชการน้อยที่สุด (สุภาพร : 2551) กล่าวว่า สภาพปัจจุบันของชุมชนบ้านท่าเหมียงมีที่ดินเป็นของตนเองและบางส่วนแบ่งให้ผู้อื่นเช่า ร้อยละ 49 และไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองพบร้อยละ 35 และชาวบ้านบางส่วนทำ

การเช่าที่ดินจากนายทุนร้อยละ 16 ทั้งนี้จากที่คณะผู้วิจัยและทีมงานได้จัดเวทีประชุมกับชุมชนบ้านท่าเมียงพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ขาดที่ดินทำมาหากิน และต้นทุนที่เกษตรกรใช้ในการผลิตสินค้าเกษตรส่วนใหญ่มีการกู้เงินมาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ กองทุนหมุนเวียนเงินล้าน และนายทุนนอกระบบ เนื่องจากในปัจจุบันนี้ราคาของน้ำมันและราคาของสิ่งของที่ต้องใช้ในการผลิตทางการเกษตรมีราคาที่สูงขึ้น อาทิ ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืชและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ปัจจุบันผลผลิตทางการเกษตรลดลง และปัญหาที่พบในปัจจุบันในเรื่องของชาวบ้านบางรายได้นำข้าวเปลือกไปจำหน่ายกับรัฐบาลแล้วยังไม่ได้ค่าตอบแทนจึงเป็นผลพวงให้ส่งผลกระทบต่อทำการเกษตรในฤดูกาลถัดมาคือปัจจุบันชาวบ้านไม่มีเงินทุนในการผลิตข้าวต่อเนื่องจากต้องนำเงินไปใช้หนี้แหล่งเงินทุนที่กู้ยืมมาลงทุนก่อนจึงจะสามารถกู้ในครั้งใหม่ได้

การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในเรื่องการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่าในปัจจุบันชาวบ้านบางส่วนมีการสืบสานและเห็นคุณค่าของการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมได้ในบางกิจกรรม เนื่องจากสังคมชุมชนในบ้านท่าเมียงยังคงมีรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันในหมู่เครือญาติและมีการช่วยเหลือกันของบ้านใกล้เคียงและจากการนำนักศึกษาที่เรียนในวิชาการศึกษาทั่วไป ชื่อวิชาเทคโนโลยีตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในรายวิชาดังกล่าวมีเนื้อหาหัวข้อ “ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ” ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้นักศึกษาตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองและเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้โดยปฏิบัติจริงจึงได้นำนักศึกษาไปเป็นผู้ช่วยวิทยากรและลงพื้นที่ไปบริการเข้าไปบริการวิชาการกับชุมชนบ้านท่าเมียง เรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องมือประมงของภูมิปัญญาชาวบ้านตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง” เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2556 เนื่องจากในหมู่บ้านท่าเมียงมีชาวบ้านบางกลุ่มที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้แม่น้ำป่าสักและชาวบ้านในชุมชนมักจะไปหาจับสัตว์น้ำในแม่น้ำป่าสักในช่วงเวลาว่างจากการดูแลรักษาพืชที่ปลูกหรือสัตว์เลี้ยงที่ใช้ประกอบเป็นอาชีพหลักในหมู่บ้านจึงมีอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นอาชีพเสริมในการดำรงชีวิตและใช้วิถีชีวิตโดยพึ่งพาธรรมชาติและพบว่าชาวบ้านยังคงมีการอนุรักษ์การทำเครื่องมือประมงด้วยตนเองคือผลิตไว้ใช้เองในครัวเรือนและหากมีเหลือจะสามารถที่จะแบ่งขายได้หรือหากมีชาวบ้านนอกชุมชนหรือหมู่บ้านใกล้เคียงมาสั่งซื้อก็จะทำการผลิตขายเป็นรายได้เสริม อนึ่งผู้เฒ่าผู้แก่บางรายจะมีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุตรหลานและชาวบ้านในชุมชนที่ต้องการความรู้ดังเช่น คุณลุงสมาน ศิริโชติ อายุ 72 ปี อยู่บ้านเลขที่ 46 ที่ต้องการถ่ายทอดความรู้ของตนเองในเรื่องการต่อเรือพลาสติกด้วยมือให้แก่ผู้ที่ต้องการความรู้ ซึ่งทั้งนี้คุณลุงสมาน ได้กล่าวในการให้สัมภาษณ์และที่ประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างทุกภาคส่วน ชุมชนในท้องถิ่น และคณะผู้วิจัย เพื่อการคัดเลือกภูมิปัญญาที่ควรสืบสานให้รุ่นลูกหลาน ร่วมกันวิเคราะห์รูปแบบของการจัดการครอบครัวเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของชุมชนว่า “พวกเราทุกคนที่เป็นผู้สูงอายุเห็นถึงความสำคัญของ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ติดตัวของลุงเองหรือเพื่อน ๆ ผู้สูงอายุด้วยกันว่าสักวันหนึ่งพวกลุงต้องตายไป แต่ลุงอยากให้ลูกหลานมารับความรู้ถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาที่มีอยู่กับลุงมาไปเพราะเสียดายความรู้เหล่านี้ซึ่งลุงเองก็ได้ความรู้เหล่านี้มาจากบรรพบุรุษของลุงเพราะฉะนั้นหากเราไม่ต้องการให้ความรู้สูญหายในหมู่บ้านเราไปลูกหลานควรจะมาเรียนรู้กับลุง ๆ หรือหน่วยงานในจังหวัดหากต้องการได้ความรู้ลงยินดีที่จะถ่ายทอดความรู้ดังกล่าวให้กับผู้ที่สนใจโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายเลยเพราะลุงถือว่าเป็นการทำกุศลอย่างหนึ่ง”

สรุปได้ว่าการสืบสานภูมิปัญญาในปัจจุบันพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าใจในเรื่องแต่ไม่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรได้ทุกกิจกรรมเนื่องจากปัจจุบันการทำอาชีพเกษตรและพฤติกรรมกับวิถีชีวิตของชุมชนบ้านท่าเมียงมีการเปลี่ยนไปดังจะเห็นได้จากข้อมูลดังต่อไปนี้ ด้านการใช้ประโยชน์จากที่ดินในการทำเกษตรนั้นพบว่าชาวบ้านหมู่บ้านท่าเมียงประกอบอาชีพเกษตรหลากหลาย เช่น การทำนาปี นาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ ถั่วเขียว มัน ข้าวฟ่าง ทำสวนมะขามหวาน และการเลี้ยงสัตว์ เช่น โคเนื้อ สุกร แพะ เป็ด ปลาต่าง ๆ และไก่พื้นเมือง ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือปฏิทินกิจกรรมพื้นบ้าน เป็นวิธีการใช้เพื่อหาวิถีชีวิตในการทำกิจกรรมพื้นบ้านต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมทางการเกษตรซึ่งพบว่าในรอบปี ชาวบ้านจะมีวิถีชีวิตในเรื่องการทำเกษตรดังนี้ ชาวบ้านมีการทำนาปี นาปรัง(ทำเฉพาะเกษตรกรผู้ที่มีพื้นที่ติดกับแหล่งน้ำป่าสักและผู้ที่มีพื้นที่อยู่ใกล้กับสระน้ำของหมู่บ้าน) ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ ถั่วเขียว มัน ข้าวฟ่าง ไม้ผลจะเป็นมะขามหวาน(พันธุ์สีชมพู และพันธุ์สีทอง) และในด้านการเลี้ยงสัตว์จะมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ปลา เป็ด ไก่พื้นเมือง โคเนื้อ และในปัจจุบันมีชาวบ้านบางรายเริ่มนำแพะเข้ามาเลี้ยงในชุมชน ทั้งนี้ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าเมียงส่วนใหญ่มีความเข้าใจในหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแต่ไม่สามารถนำมาปรับใช้ในด้าน การเกษตรและเทคโนโลยีได้เนื่องจากในการทำเกษตรเกือบทุกชนิดมีการใช้เงินทุนจากนายทุนเจ้าหนี้เอกชนร้านค้าที่จำหน่ายวัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรหรือแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานราชการ เช่น ธกส. กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กข.คจ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนเงินปฎิ กองทุนเงินถั่ว และกองทุนเศรษฐกิจชุมชน(อ.บ.ต) มาเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการผลิต อาทิ ค่าเช่าที่ดินในการทำเกษตร ค่าน้ำมัน ปุ๋ยเคมี ยาปราบวัชพืชและแมลงศัตรูพืช เครื่องเกี่ยวข้าว รถไถนา เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยาฆ่าแมลง อาหารสำเร็จรูปในการเลี้ยงสัตว์ วิตามินเสริมในสัตว์ วัคซีนในการป้องกันโรคต่าง ๆ ของสัตว์ ตลอดจนการจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิตต่าง ๆ เช่น การจ้างแรงงานคนฉีดยาคุมหญ้าในแปลงนา และแปลงข้าวโพดอาหารสัตว์ การจ้างแรงงานไถนา การจ้างแรงงานดำนา การจ้างแรงงานเกี่ยวข้าว (ใช้แรงงานคน) การจ้างเก็บถั่วเขียวมัน การจ้างแรงงานคนเก็บเกี่ยวข้างฟางอาหารสัตว์ การจ้างแรงงานหักฝักข้าวโพดอาหารสัตว์ เป็นต้น

ตารางที่ 1 แสดงปฏิทินกิจกรรมพื้นบ้านประจำปีของชุมชนบ้านท่าเมียง

เดือน ชนิด	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
นาปี							ไถตะ	หว่านเมล็ด	ฉีดยาคูลม	ใส่ปุ๋ยเรีย	เก็บหอยเชอ	เก็บเกี่ยว
นาปรัง (ทำใกล้แหล่ง น้ำ)		ไถตะ	หว่านเมล็ด	ฉีดยาคูลม	ใส่ปุ๋ยเรีย	เก็บหอยเชอ	เก็บเกี่ยว					
ข้าวโพด อาหารสัตว์				ไถตะ/ไถ	หยอดเมล็ด ใส่ปุ๋ยรองพื้น	ใส่ปุ๋ย	กำจัดวัชพืช	เก็บเกี่ยว				
ถั่วเขียวมัน	ไถตะ/ไถ แปร	หว่านเมล็ด	ใส่ปุ๋ย	เก็บเกี่ยว								
ข้าวฟ่าง	ไถตะ/ไถ แปร	หว่านเมล็ด	ใส่ปุ๋ย	เก็บเกี่ยว								
มะขามหวาน	เก็บเกี่ยว	เก็บเกี่ยว	ตัดแต่งกิ่ง	ใส่ปุ๋ยครั้ง 1	ฉีดยากำจัด โรค	ใส่ปุ๋ยครั้ง 2	ใส่ปุ๋ยครั้ง 2	ดูแลรักษา	ดูแลรักษา	ดูแลรักษา	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว
เลี้ยงสัตว์ (ตลอดปี)	เกษตรกรมีกิจกรรมปฏิบัติตลอดปี											

เกษตรกรจะปลูกถั่วเขียวมันสลับข้าวฟ่าง

สาเหตุการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

สาเหตุที่ขาดการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรด้านต่างๆ ข้องจำกัดของการดำเนินชีวิตเช่น การต้องใช้หนี้สินให้ทันตามกำหนดระยะเวลา จึงมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดินช่วงเวลาต่างๆ ดังจะเห็นได้จากภาพที่ 1 แสดงปฏิทินกิจกรรมพื้นบ้านประจำปีของชุมชนบ้านท่าเมียง โดยจะส่งผลกระทบต่อข้อมูลระบบการผลิตและเทคนิคต่างๆ ในการผลิตพบว่า เกษตรกรมีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ทุกกิจกรรม อาทิ การทำนา เกษตรกรใช้เทคโนโลยีทางเมล็ดพันธุ์ กรณีข้าวเจ้าจะใช้เมล็ดพันธุ์หอมมะลิ 105 หากเป็นข้าวเหนียวเกษตรกรจะใช้พันธุ์ กข 10 และได้ใช้เครื่องทุ่นแรงในการไถนา หรือที่เรียกกันในปัจจุบันว่าควายเหล็กมาใช้เกือบทุก

ครัวเรือนในหมู่บ้านท่าเมียงที่ทำการปลูกข้าวทั้งข้าวนาปี และข้าวนาปรัง และได้ทำการฉีดยาคลุมหญ้าโดยใช้เครื่องพ่นยาเข้ามาช่วย ในการเก็บเกี่ยวข้าวเกษตรกรผู้ปลูกข้าวจะใช้เครื่องเกี่ยวข้าวหรือภาษาชาวบ้านเรียกกันว่าเครื่องตูดข้าวโดยจะทำการจ้างมาจากหมู่บ้านอื่นซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูญหาย เช่น ภูมิปัญญาการไถนาโดยใช้กระบือ ภูมิปัญญาการลงแขกเกี่ยวข้าว การปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ มีการการใช้เมล็ดพันธุ์ตามร้านค้าหรือ ธกส.ได้แนะนำ ในการไถเพื่อเตรียมแปลงปลูกเกษตรกรจะมีการไถ 2 ครั้ง ได้แก่ ไถตะ และไถแปร ซึ่งในการเตรียมดินดังกล่าวพบว่าเกษตรกรมีการใช้เครื่องหยอดเมล็ดแทนการใช้แรงงานคนหยอดแทนซึ่งในการใช้เครื่องดังกล่าวสามารถหยอดปุ๋ยรองกันหลุมได้พร้อมไปทีเดียว หลังจากนั้นเกษตรกรจะใช้เครื่องฉีดยาคลุมหญ้า จะมีเพียงบางรายที่จะใช้เครื่องพ่นยาแบบสะพายหลังในการฉีดยาคลุมหญ้าดังกล่าว ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวโพดเกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการใช้แรงงานคนอยู่โดยส่วนใหญ่มักนิยมใช้จ้างแรงงานภายในหมู่บ้านอยู่ โดยจะมีค่าแรงในการจ้างเก็บ โดยคิดเป็นหักผักข้าวโพดโดยแกะเปลือกคิดกระสอบละ 35 บาท ในการปลูกถั่วเขียวมัน พบว่าด้านเทคโนโลยีการใช้เมล็ดพันธุ์ เกษตรกรมักนิยมใช้พันธุ์ อุทอง 1 กำแพงแสน 1 และ 2 ชัยนาท 60 ชัยนาท 72 ฯลฯ ในการเตรียมดินเกษตรกรมีการใช้รถไถสำหรับช่วยในการเตรียมดิน โดยจะไถ 2 ครั้ง ในครั้งแรกเป็นการไถตะ ครั้งที่ 2 เป็นการไถแปร ในการปลูกพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการปลูกโดยวิธีหว่าน มีบางรายโดยส่วนน้อยที่มีการปลูกเป็นแถว เนื่องจากการใช้วิธีการหว่านมักนิยมใช้เนื่องจากมีการใช้แรงงานน้อย ในการป้องกันกำจัดโรคพบว่า มีการใช้เครื่องพ่นยาแบบถัง 200 ลิตรทำการฉีดยาเพื่อกำจัดโรคและแมลงศัตรูถั่วเขียวมัน ในการเก็บเกี่ยวผลผลิตถั่วเขียวมันพบว่าเกษตรกรจะนิยมใช้แรงงานภาคการเกษตรในการทำการเก็บเกี่ยวผลผลิต มีบางรายใช้รถเกี่ยวถั่วเขียวมัน ซึ่งจ้างจากหมู่บ้านอื่น ในการปลูกข้าวฟ่าง พบว่าด้านเทคโนโลยีการใช้เมล็ดพันธุ์ เกษตรกรมักนิยมใช้พันธุ์ สุพรรณบุรี 1 หรือเพชรอุทอง 203 และมีเกษตรกรบางส่วนจะใช้เมล็ดพันธุ์จากบริษัทแปซิฟิก คือพันธุ์ 888 ในการเตรียมดินเกษตรกรมีการใช้รถไถสำหรับช่วยในการเตรียมดิน โดยจะไถ 2 ครั้ง ในครั้งแรกเป็นการไถตะ ครั้งที่ 2 เป็นการไถแปร หรือจะไถเพียง 1 ครั้ง ก็ได้จะเป็นการประหยัดแรงงานและทุนให้ลดลงได้ การปลูกข้าวฟ่างทำได้ 2 วิธี คือ การปลูกแบบเป็นแถว และการปลูกแบบหว่าน หากปลูกแบบหว่านจะประหยัดทั้งแรงงานและเวลาของเกษตรกรไปได้ ในการป้องกันกำจัดวัชพืชตลอดจนโรคและแมลงพบว่า มีการใช้เครื่องพ่นยา มาช่วยในการฉีดพ่นดังกล่าว และในการเก็บเกี่ยว เกษตรกรผู้ปลูกข้าวฟ่างมีการว่าจ้างแรงงานในหมู่บ้านเพื่อตัดช่อของข้าวฟ่างหลังจากแก่จัด น้อยรายที่ใช้เครื่องเกี่ยวข้าวฟ่างเพราะเนื่องจากราคาของเครื่องเกี่ยวข้าวดังกล่าวยังมีราคาแพงอยู่มาก อีกทั้งในหมู่บ้านท่าเมียงเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่นิยมปลูกข้าวฟ่างมากนักเนื่องจากปัจจุบันราคาของข้าวโพดอาหารสัตว์ หรือถั่วเขียวมันจะที่ราคาที่ดีกว่าข้าวฟ่าง การปลูกมะขามหวาน พบว่าเกษตรกรจะใช้มีพันธุ์ที่ปลูกอยู่เดิมคือ สีทอง และสีชมพู เนื่องจากมีการปลูกอยู่ก่อนแล้ว เกษตรกรมีการบำรุงดูแลรักษาโดยใช้เทคโนโลยีด้านเครื่องพ่นยาในการรักษาโรคหนอนตึบของมะขามหวาน ด้านการใส่ปุ๋ย พบว่าเกษตรกรมีการ

ให้ปุ๋ยทั้งทางโคนต้นและทางใบ ในการเก็บเกี่ยว ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรผู้ปลูกมะขามหวานมีจำนวนไม่มากนักเพราะเนื่องจากปัจจุบันมะขามหวานมีราคาค่อนข้างต่ำ และต้องใช้ความละเอียดในการบำรุงดูแลรักษาและปัจจุบันเกษตรกรผู้ที่ทำสวนมะขามเริ่มโคนต้นมะขามหวานทิ้งเพื่อปลูกพืชชนิดอื่นแทน เนื่องจากมะขามหวานมีอายุที่มากประกอบกับต้นทุนในการบำรุงรักษาเพิ่มสูงขึ้นสรุปได้ว่าบ้านท่าเมียงมีการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำการเกษตรให้กับลูกหลานโดยวิธีการบวกรวมการให้ลูกหลานโดยใช้วิธีการบวกรวมการให้ลูกหลานเป็นแรงงานในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งผลวิจัยสอดคล้องกับ (สุภาพร : 2551) กล่าวว่า จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในชุมชนบ้านท่าเมียง โดย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการทำแบบทดสอบความรอบรู้ เรื่อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรแบบพอเพียง โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการเพิ่มองค์ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่เกษตรกร และเป็นแนวทางในการทำการเกษตรแบบพอเพียงภายใต้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรที่ยั่งยืน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้รับความรู้จากหน่วยงานราชการและสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานีโทรทัศน์ สถานีวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่น จากการทำแบบทดสอบความรอบรู้เกษตรกร มีกิจกรรมทางด้านเกษตรเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการใช้เทคโนโลยีการเกษตรหลากหลาย แต่ด้วยปัจจุบันการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป ต้องรีบเร่งหางานเพื่อให้ได้รายได้เพียงพอเลี้ยงครอบครัว ความพอเพียงจึงเป็นความรู้พื้นฐานที่ทุกคนในหมู่บ้านเข้าใจแต่ไม่อาจจะปฏิบัติได้ตามความเป็นจริง พบว่าชาวบ้านหมู่บ้านท่าเมียง ร้อยละ 54.44 ประกอบอาชีพการเกษตร ซึ่งแยกเป็นปลูกข้าวนาปีและนาปรัง ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ ปลูกถั่วเขียวมัน ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ชาวบ้านมีการทำการเกษตรแบบพอเพียงอยู่ในปัจจุบันสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้รายได้ที่ได้มาจากการเกษตรแบบดั้งเดิมไม่เพียงพอเกษตรกรจึงต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและพฤติกรรมในการทำการเกษตรเปลี่ยนไปโดยส่วนใหญ่อาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อให้ทันต่อภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างก้าวกระโดด ปัจจุบันเกษตรกรได้กู้เงินจากธนาคารต่าง ๆ เช่น ธกส. และเจ้าหนี้ อื่น ๆ มาลงทุนในการทำการเกษตร ตั้งแต่การเช่าที่ดินของนายทุน การซื้อพันธุ์สัตว์ เมล็ดพันธุ์ข้าวและข้าวโพดอาหารสัตว์ ค่าปุ๋ยค่ายาต่าง ๆ ตลอดจนการค่าจ้างแรงงาน เช่นค่าไถพรวน ตัวอย่างเช่นในการไถพรวนปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ต้องไถพรวนอย่างน้อย สองครั้ง คือไถตะ ก่อนแล้วจึงไถแปรอีกครั้งเนื่องจากเกษตรกรบางรายไม่มีรถไถเป็นของตนเอง หากมีรถไถเป็นของตนเองปัจจุบันค่าน้ำมันมีราคาค่อนข้างสูงจึงทำให้ต้นทุนในการเตรียมพื้นที่ปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์สูงตาม และอีกสาเหตุหนึ่งมาจากภัยแรงงานได้เข้าไปทำงานในเมืองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสิ่งที่พบในการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์จะคล้ายคลึงกับ เกษตรกรที่ทำอาชีพปลูกข้าวนาปี นาปรัง รวมถึงเกษตรกรที่ปลูกถั่วเขียวมัน มีวงจรหรือวิถีชีวิตตั้งแต่การผลิตจนถึงการเก็บเกี่ยวเช่นเดียวกับเกษตรกรที่ทำการปลูกข้าวโพดอาหารสัตว์ และพบว่าเกษตรกรที่ทำการเลี้ยงสัตว์มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงจากสมัยอดีต

เช่นเดียวกัน ซึ่งในพื้นที่หมู่ 10 บ้านท่าเมียงมีเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ (เลี้ยงปลา โคขุน สุกร เป็ด แพะ และไก่พื้นเมือง) จำนวน 43 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 47.77 ในสมัยอดีตเกษตรกรจะเลี้ยงสัตว์ไว้กินในครัวเรือน อาหารที่ใช้เลี้ยงสัตว์จะใช้ผลผลิตที่เหลือจากการเกษตรของตนเอง เช่นการใช้ข้าวเปลือก ปลายข้าว หยกกล้วย เศษผัก ฯลฯ และในช่วงโครงการอยู่ดีมีสุขเข้ามาในหมู่บ้านท่าเมียงเกษตรกรจะได้รับแจกพันธุ์กบและปลาอุกเพื่อใช้เลี้ยงไว้เป็นอาหารในครัวเรือน แต่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ในปัจจุบันการเลี้ยงสัตว์ในบ้านท่าเมียงได้เปลี่ยนแปลงไป เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ได้ใช้อาหารสำเร็จรูปเลี้ยงสัตว์ ไข่คัดจีน และพันธุ์สัตว์จากต่างประเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุให้การทำการเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบันมีต้นทุนสูง จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่เนื่องด้วยสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจึงต้องทำให้วิถีชีวิตหรือพฤติกรรมในการทำการเกษตรเปลี่ยนแปลงไปจึงเป็นสาเหตุให้มีการกู้เงินทุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมาเป็นต้นทุนในการผลิตและมีความต้องเทคโนโลยีต่างๆ เพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรเก็บเกี่ยวให้เร็วขึ้นทันใช้หนี้ที่ได้กู้ยืมมาและต้องการปริมาณผลตอบแทนของผลผลิตทางการเกษตรที่มาก

รูปแบบการป้องกัน อนุรักษ์ พันธุ์ พันธุ์ป่าชุมชน

ในเรื่องรูปแบบการป้องกัน อนุรักษ์ พันธุ์ พันธุ์ป่าชุมชน พบว่าชุมชนบ้านท่าเมียง หมู่ 10 ได้ร่วมกันลงลายมือชื่อขออนุญาตกรมป่าไม้จัดตั้งป่าชุมชนประจำหมู่บ้าน ชื่อป่าชุมชนบ้านท่าเมียง จำนวน 400 ไร่ ในวันที่ 10 มีนาคม 2551 (สำนักงานป่าชุมชน, 2551) ซึ่งชุมชนบ้านท่าเมียงเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ติดกับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ “ป่าห้วยหินและป่าคลองตีบ” ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและอาชีพรองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไป ลักษณะภูมิประเทศของที่ตั้งชุมชนทิศตะวันตกมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่านจึงทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ของบ้านท่าเมียงเป็นสาเหตุให้ชาวบ้านต้องเข้าป่าเพื่อหารายได้เสริมจากป่ากันมาก ในอดีตป่าดังกล่าวมีสภาพเป็นพื้นที่ป่าที่สมบูรณ์ชาวบ้านได้มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรป่าไม้เพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน และชาวบ้านยังคงใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ดังกล่าวอยู่ หากแต่พบว่าได้มีบุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาใช้ประโยชน์จากป่าของชุมชนมากขึ้น และจากการลงพื้นที่ในเบื้องต้นพบว่าชุมชนหมู่ 10 บ้านท่าเมียง มีปัญหาความยากจนอยู่มากและพบว่ารูปแบบการป้องกัน อนุรักษ์ พันธุ์ พันธุ์ป่าชุมชน คือชุมชนบ้านท่าเมียงมีการจัดตั้งโครงการป่าชุมชน และแต่งตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนขึ้นและมีกิจกรรมทำประจำปี เช่นการสร้างป้อมยามป้องกันรักษาป่าไว้คอยตรวจผู้ที่จะเข้าไปทำกิจกรรมในป่าชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชนมีการประชุมพร้อมร่วมกันออกกฎระเบียบในการจัดการป่าชุมชน การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนหรือเรียกว่าข้อตกลงร่วมกันของคนในชุมชนและพบว่าในทุก ๆ ปีของวันพ่อชุมชนจะมีการปลูกป่าเสริมในวันพ่อแห่งชาติซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นรูปแบบของการป้องกัน อนุรักษ์ พันธุ์ พันธุ์ของป่าชุมชนของบ้านท่าเมียงซึ่งมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างรูปแบบภูมิคุ้มกันของการจัดการครอบครัวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อสร้างรูปแบบ การป้องกัน อนุรักษ์ ปันฟู พื้นที่สีเขียวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมในการวิจัย และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเทคนิคการศึกษาจะประกอบด้วย การศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วมและ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน

สรุปผลการวิจัย

พบว่า ชุมชนหมู่ 10 บ้านท่าเมียง ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การทำการเกษตรโดยการปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาล การจับปลาด้วยเครื่องมือประมงพื้นบ้าน การทำเครื่องจักสานเครื่องมือประมงพื้นบ้าน และพบว่าชุมชนบ้านท่าเมียงมีการถ่ายทอดวิธีการทำการเกษตรพื้นบ้านให้กับลูกหลานในครัวเรือน โดยการให้ลูกหลานเป็นแรงงานในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรด้านต่าง ๆ จึงทำให้เกิดองค์ความรู้ และองค์ความรู้ที่ได้นั้นจะเป็นภูมิคุ้มกันของการจัดการครอบครัวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และชุมชนมีการรวมกลุ่มจัดตั้งโครงการป่าชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการป้องกัน อนุรักษ์ และฟื้นฟู พื้นที่สีเขียวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาและวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางของการสืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการอบรมและเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาว่ามีวิธีการหรือรูปแบบใดบ้างที่จะสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในตนเองให้แก่รุ่นลูกหลานหรือผู้ที่ต้องการรับความรู้ได้อย่างไร เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีองค์ความรู้หรือเทคนิคเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้ ซึ่งหากมีความรู้หรือเทคนิคในการถ่ายทอดย่อมส่งผลให้เกิดการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการทำวิจัย ในเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

บรรณานุกรม

- กรองจิต เกษจินดา. 2547. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการอนุรักษ์ดินและน้ำ
ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อำเภอป่าสัก จังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ ฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกียรติคุณ จินตวร. 2533. ผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีการเกษตรต่อผลผลิตพืชและ
การใช้ที่ดินในภาคการเกษตรของประเทศไทย 2519-2530. กรุงเทพฯ ฯ:
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม จันท์แก้ว. 2553. เอกสารประกอบการอบรมการตามรอยเบื้องพระยุคลบาท รุ่น
ที่ 6 . สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.
- จันกานต์ ปราสัยงาม. 2547. การใช้เทคโนโลยีการปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสดของ
เกษตรกร ตำบลเป็นสุข อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ ฯ : ห้องสมุดกรม
ส่งเสริมการเกษตร.
- ทิพวรรณ ลิทธิรังสรรค์. 2542. ปุ๋ยหมัก ดินหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพ : เพื่อการปรับปรุง
ดินโดยวิธีเกษตรธรรมชาติ. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- นิวัติ เรืองพานิช. 2546. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ภาควิชา
ชีววิทยาป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปัทมา ทิพรส. 2546. ภูมิปัญญาในเขตท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการต้นน้ำของชุมชน บ้าน
ธนิศคำ เทียงตำบลสิมวัง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. ส่วนจัดการ
ทรัพยากรต้นน้ำสำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์
พืช.
- พงษ์ศักดิ์ วิทวัสชุดิกุล และ พิณทิพย์ ธิติโรจนะวัฒน์. 2553. งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นช่วย
การจัดการต้นน้ำอย่างไร. ส่วนวิจัยต้นน้ำ สำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ.
- พรทิพย์ ตั้งคณากุลชัย. 2541. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่า
อย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาโครงการป่าชุมชนบ้านน้ำหยา อำเภอควนกาหลง จังหวัด
สตูล. กรุงเทพฯ ฯ:วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มาริสสา โกเศยะโยธิน. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพด้วยวิธีเกษตร
ธรรมชาติและจัดการธุรกิจชุมชนแบบพึ่งพาตนเองของประชาชนที่อาศัยใน
หมู่บ้านบริเวณโครงการทับทิมสยาม 02. กรุงเทพฯ ฯ : กรมวิชาการ, 2542.

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย . 2550. ม.ป.ป.

วลัยพร เกียรติทับผิว. 2548. สภาพการผลิตผักอินทรีย์ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกผักอินทรีย์ปี 2546 ของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ : ห้องสมุดกรมส่งเสริมการเกษตร.

สุภาพร บางใบ. 2549. การยืดอายุขิงสดโดยใช้สารสกัดจากพืชสมุนไพรและสารส้ม. เพชรบูรณ์:
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

สุภาพร บางใบ. 2550. การศึกษาความต้องการและการใช้เทคโนโลยีในการผลิตผักแบบเกษตรพอเพียงตำบลห้วยสะแก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์:
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

สุภาพร บางใบ. 2551. การทำการเกษตรแบบพอเพียงภายใต้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่ยั่งยืนสู่ชุมชนท้องถิ่นของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษา ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 . (พ.ศ. 2555-2559).แหล่งที่มา:
<http://www.idd.go.th/http://www.idd.go.th/Thai-html/05022007/PDF/PDF01/008.pdf>, 12 ตุลาคม 2554.

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2554. คุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2554. สำนักพิมพ์ทิพย์เนตรการพิมพ์.

หนังสือที่ระลึกเนื่องในโอกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงบรรจุสุารีริกธาตุและเบิกเนตรพระพุทธรูปมหาธรรมราชา เฉลิมพระเกียรติฯ. 2554.

อภิศักดิ์ ไผทาคำ. 2539. หลักการพัฒนาชุมชน.ภาควิชาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

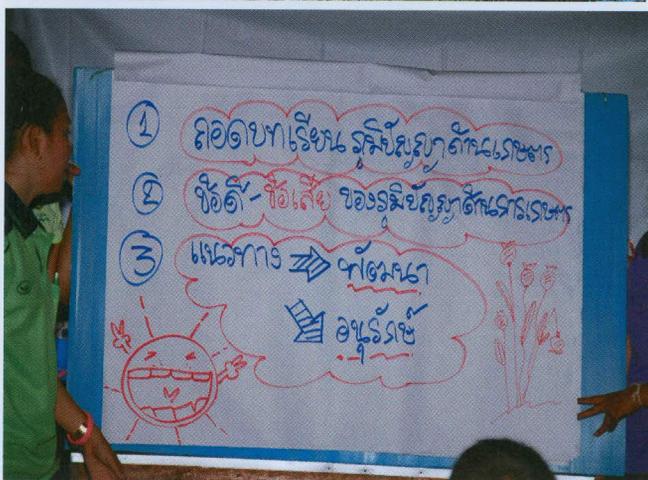
ภาคผนวก

ภาพกิจกรรม

โครงการวิจัย เรื่องสืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ป่าชุมชน

จัดประชุม

ลุงสมาน ศิริโชติ

ภาพกิจกรรม

โครงการวิจัย เรื่องสืบสาน สร้างสรรค์ ผืนแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ป้าเรียม จันเพ็ง

เกษตรตำบลประจำตำบล

พัฒนาชุมชนประจำตำบล

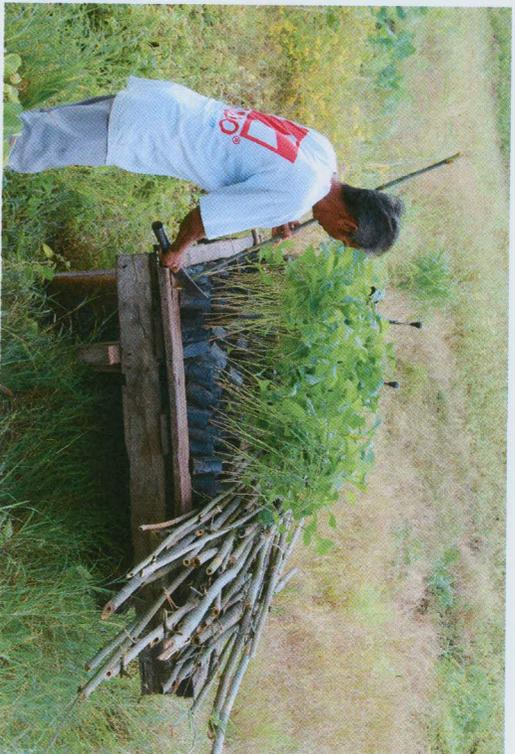
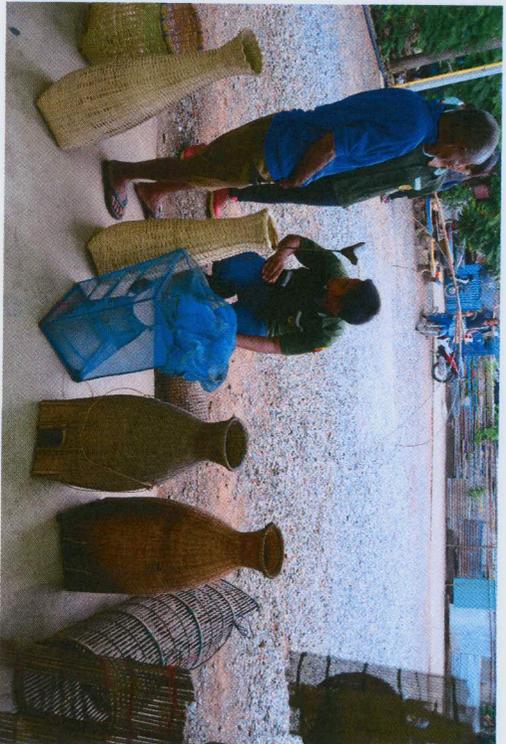
ภาพกิจกรรม

โครงการวิจัย เรื่องสืบสาน สร้างสรรค์ ฟื้นฟูแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพกิจกรรม

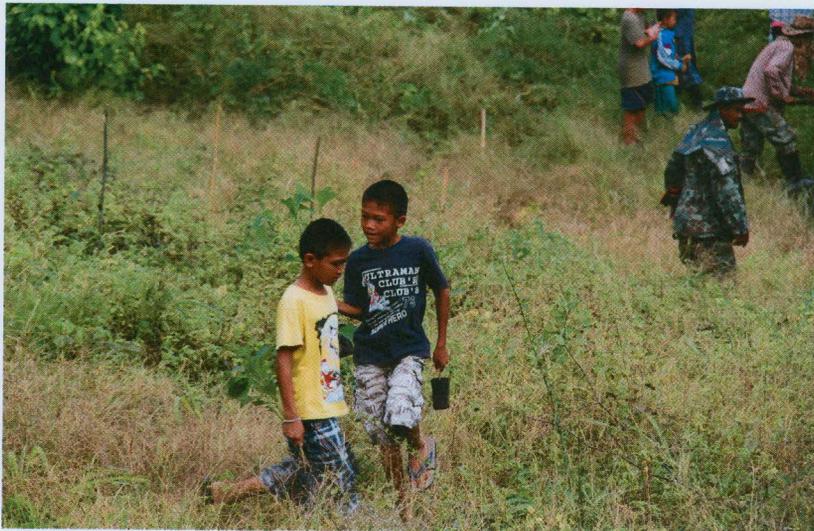
โครงการวิจัย เรื่องสืบสาน สร้างสรรค์ ฟื้นฟูแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปลูกป่าชุมชน

ภาพกิจกรรม

โครงการวิจัย เรื่องสืบสาน สร้างสรรค์ ฟื้นแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพกิจกรรม

โครงการวิจัย เรื่องสืบสาน สร้างสรรค์ ฝึนแผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพกิจกรรม

โครงการวิจัย เรื่องสืบสาน อนุรักษ์ดิน ฟ้า แผ่นดินเกษตรของพ่อ ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สระน้ำชุมชน

ประวัติคณะผู้วิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ-สกุล (ไทย) นายปิยพงศ์ บางใบ

ชื่อ-สกุล (อังกฤษ) Mr. Piyapong Bangbai

2. เลขประจำตัวประชาชน 3-6799-00048-69-4

3. ตำแหน่งวิชาการที่เป็นปัจจุบัน อาจารย์ ระดับ 7

4. หน่วยงานที่สังกัด สถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก เบอร์โทรศัพท์ พร้อม อีเมล

คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000

โทรศัพท์ 66(0)-5671-7151 ต่อ 3912 โทรสาร 66(0)- 5671-7151

5. ระบุประวัติการศึกษา

วุฒิ	ปี พ.ศ.	ชื่อสถานศึกษา
วท.ม. (เกษตรศาสตร์) สาขาส่งเสริมการเกษตร	2548	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
วท.บ. (การประมง) สาขาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	2540	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปวส.สาขาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	2535	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพิษณุโลก

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ(แตกต่างจากวุฒิการศึกษา)ระบุสาขาวิชาการ

การวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ชื่อแผนงานวิจัย -

7.2 ระบุโครงการวิจัย ในฐานะที่เป็นหัวหน้าโครงการ

1) การศึกษาผลการเลี้ยงกบด้วยอาหารผสมสมุนไพร

แหล่งทุน : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน

(อาจมากกว่า 1 เรื่อง)

1) โครงการวิจัยเรื่อง การรวบรวมเทคโนโลยีการเกษตรพื้นบ้านของเกษตรกรในภาคเหนือ

ตอนล่าง ปี พ.ศ. 2543

2) โครงการวิจัยเรื่อง การรวบรวมเทคโนโลยีการเกษตรพื้นบ้านของเกษตรกรในจังหวัด

พิจิตร ปี พ.ศ. 2543

3) การมีส่วนร่วมของสหภาคีระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของ
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์มะขาม จังหวัดเพชรบูรณ์ (เป็นผู้ร่วมวิจัย)

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แหล่งทุน : จังหวัดเพชรบูรณ์

4) การทำการเกษตรแบบพอเพียงภายใต้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการถ่ายทอด
เทคโนโลยีทางการเกษตรที่ยั่งยืนสู่ชุมชนท้องถิ่นของเกษตรกรในจังหวัดเพชรบูรณ์
(เป็นผู้ร่วมวิจัย)

แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

5) โครงการทดลองปลูกดาวเรืองเพื่อเป็นไม้ดอกอุตสาหกรรม (เป็นผู้ร่วมวิจัย)

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แหล่งทุน : จังหวัดเพชรบูรณ์

คณะผู้วิจัย

2. ประวัติผู้วิจัย นักวิจัยบุคคลที่ 2

1. ชื่อ-สกุล (ไทย) นางสุภาพร บางใบ
ชื่อ-สกุล (อังกฤษ) Mrs. Supaporn Bangbai

2. เลขประจำตัวประชาชน 3-6701-01625-77-3

3. ตำแหน่งวิชาการที่เป็นปัจจุบัน อาจารย์ ระดับ 7

4. หน่วยงานที่สังกัด สถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก เบอร์โทรศัพท์ พร้อม อีเมล

คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000

โทรศัพท์ 66(0)-5671-7151 ต่อ 3912 โทรสาร 66(0)- 5671-7151

Email: tomying_ku52@hotmail.com

5. ระบุประวัติการศึกษา

วุฒิ	ปี พ.ศ.	ชื่อสถานศึกษา
วท.ม. (เกษตรศาสตร์) สาขาครุศาสตร์เกษตร	2544	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วท.บ. (เกษตรศาสตร์) สาขาศึกษาศาสตร์ - เกษตร	2540	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

สาขาการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ชื่อแผนงานวิจัย

- 1)โครงการวิจัยและพัฒนากาทำกรเกษตรเชิงอนุรักษ์ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหนองแหวนและชุมชนบ้านระหารตำบลห้วยสะแก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- 3)ตามรอยเบื้องพระยุคลบาท โครงการพัฒนาลุ่มน้ำเข็กจังหวัดเพชรบูรณ์
แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

7.2 หัวหน้าโครงการ

- 7.1.1 พฤติกรรมการสอนของครูเกษตรที่เอื้ออำนวยต่อมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน
การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
บางเขน

แหล่งทุน : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

- 7.1.2 การยืดอายุขิงสดโดยใช้สารสกัดจากพืชสมุนไพรและสารส้ม
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- 7.1.3 การอนุรักษ์ดินกับการทำเกษตรธรรมชาติของเกษตรกร บ้านป่าบง ตำบลตะเบา
 อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- 7.1.4 การทำการเกษตรแบบพอเพียงภายใต้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการถ่ายทอด
 เทคโนโลยีการเกษตรที่ยั่งยืนสู่ชุมชนท้องถิ่นของเกษตรกรใน จังหวัดเพชรบูรณ์ :
 กรณีศึกษา ตำบลนายม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- 7.1.5 การพัฒนารูปแบบการปรับปรุงดินภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหนองแหวน
 และ
 ชุมชนบ้านระหาร ตำบลห้วยสะแก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- 7.1.6 การวิจัยและพัฒนากิจการดินด้วยวิถีธรรมชาติตามภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัด
 เพชรบูรณ์
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- 7.1.7 รูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- 7.1.8 การคงอยู่ของสมุนไพรพื้นและผักพื้นบ้านของชุมชนลุ่มน้ำเข็ก
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- 7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน
 (อาจมากกว่า 1 เรื่อง)
- 7.3.1 พฤติกรรมการสอนของครูเกษตรกรที่เื้อ้อำนวยต่อมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 บางเขน
 แหล่งทุน : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

- 7.3.2 การยืดอายุขิงสดโดยใช้สารสกัดจากพืชสมุนไพรและสารส้ม
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- 7.3.3 การยืดอายุขิงสดโดยใช้สารสกัดจากพืชสมุนไพรและสารส้ม
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
- 7.3.4 การอนุรักษ์ดินกับการทำเกษตรธรรมชาติของเกษตรกร บ้านป่าบง ตำบลตะเบา
 อำเภอ
 เมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- 7.3.5 การพัฒนารูปแบบการปรับปรุงดินภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหนองแวน
 และ
 ชุมชนบ้านระหาร ตำบลห้วยสะแก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- 7.3.6 การวิจัยและพัฒนาการจัดการดินด้วยวิถีธรรมชาติตามภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัด
 เพชรบูรณ์
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- 7.4 งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อข้อเสนอการวิจัย แหล่งทุน และสถานภาพในการทำวิจัยว่าได้
 ทำการ
- วิจัยลุล่วงไปแล้วประมาณร้อยละเท่าใด
- 7.4.1 เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ต่อการพัฒนาคุณภาพ
 ชีวิตเกษตรกรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- 7.4.2 รูปแบบเกษตรกรรมทางเลือกเพื่อการพึ่งตนเอง
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- 7.4.3 การคงอยู่ของสมุนไพรพื้นและผักพื้นบ้านของชุมชนลุ่มน้ำเข็ก
 การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- ระบุโครงการวิจัย ในฐานะที่เป็นผู้ร่วมนักวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของสหภาคีระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์มะขาม จังหวัดเพชรบูรณ์ (เป็นผู้ร่วมวิจัย)
 - การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - แหล่งทุน : จังหวัดเพชรบูรณ์
2. โครงการทดลองปลูกดาวเรืองเพื่อเป็นไม้ดอกอุตสาหกรรม (เป็นผู้ร่วมวิจัย)
 - การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - แหล่งทุน : จังหวัดเพชรบูรณ์
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการการทำเกษตรแนวอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (เป็นผู้ร่วมวิจัย)
 - การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
4. การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการการทำเกษตรแบบผสมผสานกับสภาพพื้นที่อาศัย
น้ำฝน
จังหวัดเพชรบูรณ์
 - การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
5. การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ป่าสงวนแห่งชาติ “ป่าห้วยหินและป่าคลองตึบ” จังหวัดเพชรบูรณ์
 - การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
6. การจัดการคุณภาพชีวิตเกษตรกร
 - การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์-
 - แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
7. เกษตรอินทรีย์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
 - การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 - แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
8. เศรษฐกิจสร้างสรรค์ด้วยผลผลิตเกษตรลุ่มน้ำเข็ก
 - การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 - แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
9. ชุมชนต้นน้ำรักษ์ลุ่มน้ำเข็ก
 - การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
 - แหล่งทุน : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

2. ประวัติผู้วิจัย นักวิจัยบุคคลที่ 3

1. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวนุชจรี ทัดเศษ
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Miss Nootjaree Tudses
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3-4207-00010-96-4
3. ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์พนักงานมหาวิทยาลัย
4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ โทรสาร และ e-mail

คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000 โทรศัพท์ 66(0)-5671-7151 ต่อ 3912 โทรสาร 66(0)-5671-7151 e-mail : indom4@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

วุฒิ	ปี พ.ศ.	ชื่อ
สถานศึกษา		
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร)	2552	
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์		
วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) เกียรตินิยมอันดับ 1	2548	มหาวิทยาลัยนเรศวร

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ -

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : -

7.2 หัวหน้าโครงการวิจัย :

1. เรื่อง การหาวิธีการที่เหมาะสมในการถ่ายยีนเข้าสู่ *Cryptocoryne affinis* โดยใช้ *Agrobacterium tumefaciens* เป็นพาหะ
การเผยแพร่ : วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร และการประชุมวิชาการพืชสวนแห่งชาติ ครั้งที่ 7 มหาวิทยาลัยนเรศวร
2. เรื่อง การถ่ายยีนเข้าสู่ใบพายโดยใช้ *Rhizobium radiobacter*
การเผยแพร่ : การประชุมวิชาการพืชสวนแห่งชาติ ครั้งที่ 6 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. เรื่อง การหาวิธีการที่เหมาะสมในการถ่ายยีนเข้าสู่ *Cryptocoryne wendtii* 'Brown' โดยใช้ *Agrobacterium tumefaciens*

การเผยแพร่ : การประชุมวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาศาสตร์เทคโนโลยีชีวภาพ
เกษตร ครั้งที่ 3 (AgBiotech Graduate Conference III)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

4. เรื่อง การถ่ายยีนโปรตีนเรืองแสงสีเขียวเข้าสู่พรรณไม้น้ำสกุล *Cryptocoryne* โดยใช้ *Agrobacterium tumefaciens* เป็นพาหะ

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5. เรื่อง ผลของสารควบคุมการเจริญเติบโต BA kinetin TDZ NAA และ IBA ที่มีผลต่อการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสบู่ดำ (*Jatropha curcas* L.)

การเผยแพร่ : รูปเล่ม ศูนย์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :

1. เรื่อง การหาวิธีการที่เหมาะสมในการถ่ายยีนเข้าสู่ *Cryptocoryne affinis* โดยใช้ *Agrobacterium tumefaciens* เป็นพาหะ

ปีที่พิมพ์ : 2552

การเผยแพร่ : วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร

แหล่งทุน : ศูนย์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต

กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม สนับสนุนการวิจัยผ่านโครงการสหวิทยาการ

บัณฑิตศึกษาศาสตร์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร

2. เรื่อง การถ่ายยีนโปรตีนเรืองแสงสีเขียวเข้าสู่พรรณไม้น้ำสกุล *Cryptocoryne* โดยใช้ *Agrobacterium tumefaciens* เป็นพาหะ

ปีที่พิมพ์ : 2552

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ ห้องสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาเขตกำแพงแสน

แหล่งทุน : ศูนย์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต

กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม สนับสนุนการวิจัยผ่านโครงการสหวิทยาการ

บัณฑิตศึกษาศาสตร์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร

3. เรื่อง ผลของสารควบคุมการเจริญเติบโต BA kinetin TDZ NAA และ IBA ที่มีผลต่อการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อสบู่ดำ (*Jatropha curcas* L.)

ปีที่พิมพ์ : 2551

การเผยแพร่ : รูปเล่ม ศูนย์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาเขตกำแพงแสน

แหล่งทุน : ศูนย์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต

กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม สนับสนุนการวิจัยผ่านโครงการสหวิทยาการ

บัณฑิตศึกษาศาสตร์เทคโนโลยีชีวภาพเกษตร

4. เรื่อง อิทธิพลของฮอร์โมน damidozide ต่อผลผลิตและคุณภาพของมะเขือเทศ พันธุ์ลูกท้อและพันธุ์ผสมเตลต้า ในระบบปลูกพืชแบบไม่ใช้ดิน : แบบใช้วัสดุปลูก

ปีที่พิมพ์ : 2548

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา แหล่งทุน : มหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา

3. ประวัติคณะผู้วิจัย นักวิจัยบุคคลที่ 4

1. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นายมนตรี ลิงห์พันธ์

ชื่อ-สกุล (อังกฤษ) Mr. Montree Singphan

2. เลขประจำตัวประชาชน 3-4211-00082-11-6

3. ตำแหน่งวิชาการที่เป็นปัจจุบัน พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ

4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์โทรศัพท์มือถือ

โทรสาร และ e-mail

โรงพยาบาลภูหลวง 80 หมู่ 9 ตำบลหนองคัน อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย 42230 โทรศัพท์

66(0)-4287-9067 ต่อ 105 โทรสาร 66(0)-4287-9067 โทรศัพท์มือถือ 081-

0139594 และ

e-mail: -

5. ประวัติการศึกษา

วุฒิ	ปี พ.ศ.	ชื่อสถานศึกษา
ศศ.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง)	2552	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
เวชปฏิบัติครอบครัว	2552	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พุทธชินราช
พย.บ.	2547	มหาวิทยาลัยนเรศวร

6. งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว :

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของสตรีในอำเภอกุหลาบจังหวัดเลย ปี พ.ศ. 2552

4. ประวัติคณะผู้วิจัย นักวิจัยบุคคลที่ 5

1. ชื่อ-สกุล (ไทย) นายกิตติธัช แก้วไขแสง
ชื่อ-สกุล (อังกฤษ) Mr.Kittitat KAOKAISANG
2. เลขประจำตัวประชาชน 3-6708-00218-99-9
3. ตำแหน่งวิชาการที่เป็นปัจจุบัน นักวิชาการเกษตร ระดับ 3
4. หน่วยงานที่สังกัด สถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก เบอร์โทรศัพท์ พร้อม อีเมล
องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสะแก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
5. ระบุประวัติการศึกษา

วุฒิ	ปี พ.ศ.	ชื่อสถานศึกษา
วท.บ. สัตวศาสตร์	2537	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตลำปาง
ปวส. (สัตวศาสตร์)	2542	วิทยาลัยเกษตรกรรมลพบุรี

6. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

6.1 ระบุโครงการวิจัย ในฐานะที่เป็นผู้ช่วยนักวิจัย

1) การมีส่วนร่วมของสหภาคีระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน
ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์มะขาม จังหวัดเพชรบูรณ์ (เป็นผู้ร่วมวิจัย)

การเผยแพร่ : ระบุเล่ม สำนักวิทยบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แหล่งทุน : จังหวัดเพชรบูรณ์

5. ประวัติคณะผู้วิจัย นักวิจัยบุคคลที่ 6

1. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) นายประสิทธิ์ หมอรักษา

ชื่อ-สกุล (อังกฤษ) Mr. Prasit Moraksa

2. เลขประจำตัวประชาชน 5-6703-00025-05-5

3. ตำแหน่งวิชาการที่เป็นปัจจุบัน ผู้อำนวยการโรงเรียนร่มเกล้าเขาค้อ เพชรบูรณ์

4. หน่วยงานและสถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์โทรศัพท์มือถือ
โทรสาร - และ e-mail โรงเรียนร่มเกล้าเขาค้อ เพชรบูรณ์ หมู่ 1 ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัด
เพชรบูรณ์ 42230 โทรศัพท์-โทรสาร -โทรศัพท์มือถือ 081-9624681 และ e-mail:
RASIT_MOR@hotmail.com

5. ประวัติการศึกษา

วุฒิ	ปี พ.ศ.	ชื่อสถานศึกษา
กศ.ม. (วิจัยและประเมินผลการศึกษา)	2551	มหาวิทยาลัยนเรศวร
คบ.	2524	วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม

6. ประวัติคณะผู้วิจัย นักวิจัยบุคคลที่ 7

1. ชื่อ-สกุล (ไทย) นายหิรัญ หิรัญรัตนพงศ์
ชื่อ-สกุล (อังกฤษ) Mr. Hirun Hirunrattanapong

2. เลขประจำตัวประชาชน 3 2002 00490 322

3. ตำแหน่งวิชาการที่เป็นปัจจุบัน อาจารย์ ระดับ 6

4. หน่วยงานที่สังกัด สถานที่อยู่ที่ติดต่อได้สะดวก เบอร์โทรศัพท์ พร้อม อีเมล

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี อ. เมือง จ. จันทบุรี
22000 โทรศัพท์ : 039-471060 , 081-9028003 โทรสาร : 039-471060

Email: -

5. ระบุประวัติการศึกษา

วุฒิ	ปี พ.ศ.	ชื่อสถานศึกษา
วท.บ. (เทคโนโลยีการเกษตร)	-	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

วท.ม. (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม) - มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

6. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการสาขาการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น

7. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

7.1 ผู้อำนวยการแผนงานวิจัย : ชื่อแผนงานวิจัย -

7.2 หัวหน้าโครงการ

7.2.1 การศึกษาชนิดและปริมาณของฮอร์โมนพืชที่ทำให้มะเขือเทศเจริญเติบโตและออกดอกในฤดูฝน

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ ห้องสมุด สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

แหล่งทุน : โครงการงานวิจัยภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

7.2.2 การวิจัยผลของน้ำเสียจากชุมชนจันทบุรีต่อผลผลิตและคุณภาพของหญ้าอาหารสัตว์

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แหล่งทุน : โครงการการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และทุนอุดหนุนการค้นคว้าและวิจัยแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7.3 งานวิจัยที่ทำเสร็จแล้ว : ชื่อผลงานวิจัย ปีที่พิมพ์ การเผยแพร่ และแหล่งทุน (อาจมากกว่า 1 เรื่อง)

7.3.1 การศึกษาชนิดและปริมาณของฮอร์โมนพืชที่ทำให้มะเขือเทศเจริญเติบโต และออกดอกในฤดูฝน

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ ห้องสมุด สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

แหล่งทุน : โครงการงานวิจัยภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

7.3.2 การวิจัยผลของน้ำเสียจากชุมชนจันทบุรีต่อผลผลิตและคุณภาพของหญ้าอาหารสัตว์

การเผยแพร่ : รูปเล่ม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แหล่งทุน : โครงการการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ยฯ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และทุนอุดหนุนการค้นคว้าและวิจัยแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

7.4 งานวิจัยที่กำลังทำ : ชื่อข้อเสนอการวิจัย แหล่งทุน และสถานภาพในการทำวิจัย

ว่าได้ทำการวิจัยลุ่่งไปแล้วประมาณร้อยละเท่าใด -

ระบุโครงการวิจัย ในฐานะที่เป็นผู้ร่วมนักวิจัย